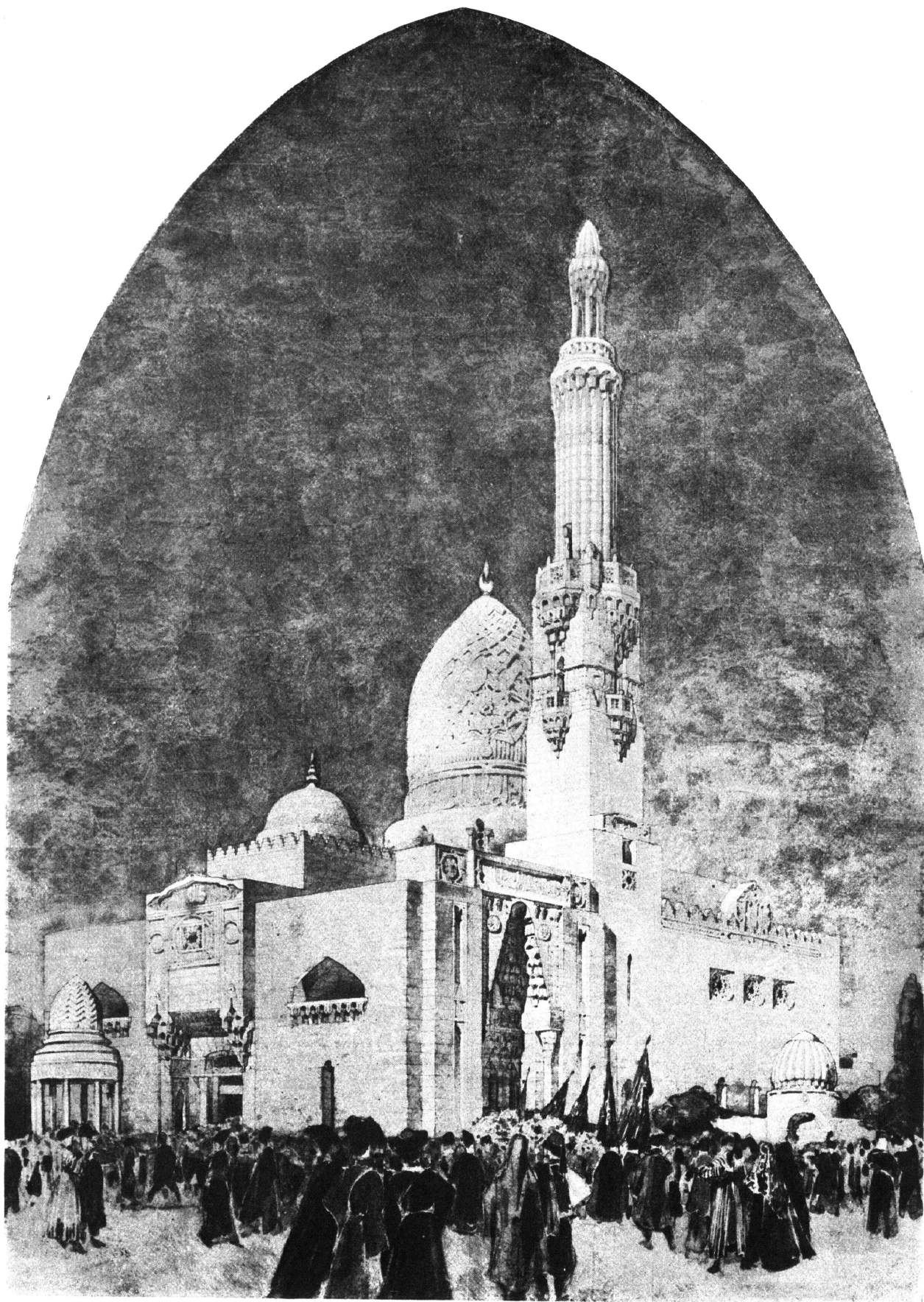

اوشبو رسم پتربورغده سالنه چق مسجد ایچون یاصالغان پرایکتلردن «آرایسکی»
اسمنده بریسی اولوب مسابقه وقتنده ایکنچی درجه آغان ایدی.

[مهندس واسیلیف طرفندان ترسیم ایدلمشدر]

شورا

ایکنچی ییل

اورنبورغده اون بیس کونده بر حقیقان اربی
فتی و سیاسی مجموعه در

عدد ۱۶

۱۹۰۹

مندرجه سی :

ارسلان علی (آلب
ارسلان) سید برهان .
فاطمه سلطان .

فاسم خانلری .
کیلہ چک کونده اسلام .
تاریخ العلوم .

عبدالرحمن سعیدف . «بخارا»
پازومز ، دیلمز .

آثار عتیقه .
شهر شرف «قران» .

تنقید . ع . بطل
بزلده سودا گرک .

سودا گر . م .
باشقردلر . م . هادی .

چواشلر . ظریف البشیری
مکه مکرمه ده حیات
اثری .

آمریقاده تربیه و تعلیم
اشعار : « منظومه »

آخوند شرف الدین الکوسترا .
ماوی . کذا . علم عبید الله
الردودی . « بر شاگردناک
سویگانہ » جارالله ویرغازف .
« غریب » محمود المرعانی .
« کلیم الله افندی گه » میگی
بای عابدف .

مراسله و مخابره : استرلی .
تماق ، واتقه ، مادش دن .

متنوعه . قران شهری آستنه
یاشرون یوللر . شیخ شامل
و قافقاز . و غیرلر .

حکایه : اوچی قز (ف ک .)
لطائف .

« شورا » التماسنه
جوابلر . اسماعیل ابراهیمف ،
کریم قارلی دن .

علاوه . پتربورغ مسجدی
پلانلر دن « آرایسکی »
اسهلیسینک رسمی . ایکی
بویاوده .

اثر رضا الدين بن فخرالدين

دين مبین اسلامنگ ظهورندن، رسول اکرم افندمز حضرتلرینگ نسب شریفلرندن، وفات اولدیغی کونینه قدر اولان بیوک حادثه و ماجرالردن باحث اولان بو رساله، «وقت» مطبعه سنده باصلوب تمام اولدی. ائک معتبر اصللردن آئوب ترتیب ایدلدیکی جهتله مکتب شاگردلری ایچون استفاده ایدرگه لایق بر اثردر. (بهاسی ۲۰ تین. پوچته ایله ۲۴ تین.)

محمد
ص

یگی آچلمش «وقت» مطبعه سنده

هر تورلی مطبعه اشلی قبول قیلنه در.

روسجه و تاتارچه حرفلر، ماشینالر و غیره مطبعه اسبابلری کلیاً یکیدر. مطبعه ننگ مجلد خانه سنده دخی هر تورلی کتاب و دفترلری توبلرگه قبول ایتله. اشلر نفیس و کورکام، بهالر ارزان. چیتدن بیاریله چک زاکازلر تیز وقتده اشله نوب نالورژ ایله کوندریلور.

г. Оренбургъ, типографія газеты „ВАКТЪ“

«شورا» اداره سنندن اعلان

«شورا» مجموعه سیننگ اونکان ۱۹۰۸ نجی سنه ده چققان عددلری تمامی ایله اداره ده واردر. اداره دن کیلوب آلوچیلر ایچون ۳ صوم ۵۰ تین، پوچته ایله آلدروچیلر ایچون ۴ صوم. ۱۹۰۸ سنه ده چققان عددلرنگ جیولوب گوزل روشده طشانغانلری ده واردر. اداره دن کیلوب آلوچیلر ایچون ۴ صوم، پوچته ایله آلدروچیلر ایچون ۴ صوم ۵۰ تین. آبروم بعض بر عددلرنی صوراوچیلر ایچون هر بر عددی ۲۰ تین، پوچته ایله آلدروچیلر ایچون ۲۴ تین. بر صومغه قدر پوچته مارقه سی ده مقبولدر.

حاضرگی ۱۹۰۹ نجی ییل ایچون آهونه دفتری آچیدر. ایسته گان کیمسه لرگه سنه باشندن حساب ایدلوب ده بیارلور. سنه لگی ۴، آلتی آیلغی ۲ صوم ۲۰ تین. «وقت» ایله برلکده آلوچیلر ایچون سنه لگی ۷، آلتی آیلغی ۳ صوم ۸۰ تین.

۱۵ آغوست ۱۹۰۹

۱۱ شعبان ۱۳۲۷

شہزادہ اور الوغ حادثہ

ارسلان علی (آلب ارسلان)

اوراز محمد یانینہ کنڈیلر. علی خان ننگ خاتونی
نوغای کنازی دین احمد میرزا قزی، بالالری:
ارسلان علی، خان سوار، ۶ یاشندہ جان سوار
اوشبو اسیرلر جملہ سندہ اولنورلر ایدی.

صوگرہ علی خان روسیہ گہ بیعت ویررگہ
رضالق کوستردی ایسہ دە شول وقت ۱۶۰۱ دە
آناسی کوچوم خانننگ اولدرلر ایشدوب،
خان اولمق هوسی توشدی و اوشبو ساعتدن
کنڈیسنی کوچوم خانننگ وارثی اولمق صفتی
ایله کنڈیسنی خان اعلان ایتدی.

علی خان ۱۶۰۳ دن ۱۶۰۶ گہ قدر مسقوا
حکومتی طنچسزلاندروب طوردی و ۱۰۱۷ -
۱۶۰۸ دە اولان بر صوغشده مسقوا قولینہ اسیر
توشدی و مسقواغہ یبارلدی.

علی خانننگ ۱۶۱۵ نچی ۱۶۳۸ نچی ییللردہ
« یارصلاؤ » شہرنده طوردیغی معلومدر.

ارسلان علی، مسقوا عسکری ایچنک اوله رق
۱۰۲۱ - ۱۶۱۲ دە لیتوا صوغشینہ واردیغی
واوشبو ییل نویابرنده « یارصلاؤ » دە، دکابرنده
« ولوغدا » شہرنک طوردیغی نار یخلردہ یازلمشدر.

قاسم حکمدارلریننگ اون ایکنچیسى ارسلان
علی (آلب ارسلان) بن علی خان بن کوچوم
خان در. کوچوم خان ایسہ مشهور سیبیریا
خانی ایدی. ۱۰۰۷ - ۱۵۹۸ نچی ییل ۲۰ نچی
آوغوست «اوب» ییلغہ سندہ اولان زور صو-
غشده کوچوم خان اوغلی علی خان کنڈیسی
قاچوب قور تولوب قالدی ایسہ دە عائله سی
روسلر قولینہ اسیر توشدی و جملہ سی مسقواغہ
یبارلدی. دورت آی صوکنک مسقواغہ واروب
کرمش اوشبو خان عائله سینى ویلیکی کناز
بوریس فیدوریچ اوز اختیارلرینہ قویوب
روسیہ ایچنک نہ یرگہ وارسہ لردہ رخصت ایدیکن
آگلاندى. بوکا کوره خان جماعتلرندن بعضیلری
« بیژیدسکی ۋیرخ » شہرنک طور وچی شہزاده
محمد قلی (۱) حضورینہ و بعضیلردہ قاسم دە

(۱) محمد قلی کوچوم خان طوغمہ سی آلتون
اوغلی ایدی. یارمق بن تیمافی طرفندن ۱۵۸۲ نچی ییلک
اسیر آلتوب مسقواغہ یبارلمشیدی.

محمد سلطان واپش محمد سلطان ایله برابر هم یار صلاؤدن مسقواغه کلمشدر ایدی (۱).
 اوشبو پیل سید برهان نصرانی اولوب واسیلی دیه آتالیدی، یاشی ۳۰ ده ایدی. طوغریلق اوزرنک قلم بورتوچی روس مؤلفلری بونک بو حالنی اختیار سز اولدیغنی بیان ایملر، بونی اثبات ایده چک دلیلرهم واردر (۲).
 ساین پولادچوقندیغی سبیلی قاسم خانلغینی ناشلارغه مجبور اولدیغی حالده سید برهان، چوقندیغی صولک آخر عمرینه قدر اورننده قالدی. بونک سبیلی ایسه مسقوا حکومتی تاتارلردن استغنا حاصل ایتوی ایدی. مسقوا خان کرمانده تاتارلرنک حاکم صفتی ایله طور-مقلرینی کندی حاللرینه مناسب کورمای خانلرنک کوچلرینی هر طرفدن آز آز بتررگه و ممکن قدر روس جنسینی کوبایتورگه کرشدیلر. سید برهان تخت که چیقدیغی ایله خروستیانلق شهرتی کوسترمک ایچون قاسم شهرنده چیرکولر حتی مناستیرلر تأسیس ایتدیلر. سید برهانی چوقوندروب تختده طوتدیلر.

سید برهان (واسیلی) اوزینک تاتارلرینی ایارتوب مسقوا خلقی ایله ۱۶۵۶ نچی و ۱۶۷۸ نچی یللرده غی مشهور صوغشلرده اولنمشدر. بو صوغشلرنک اولگیسی شویدلر ایله و صوغشلیده مالاروسلر ایله اولمشیدی. ۱۰۹۰ - ۱۶۷۹ نچی یللرده وفات اولدی، لکن قای

(۱) دوست محمد ایله ایشمحمد، صوگره خروستیان اولدیلر، اولگیسی پیتر و صوگغیسی الیکسی دیه اسلانیدیلر.
 (۲) قریم خان محمدگری وزیر سیرغازی آغا مسقواده الیکسی میخایلویچ وزیرینه یازمش اولان اوزون مکتوبنده: «خان کرمان سلطاننی سیاست ایدوب کوچ ایله خروستیان قیلوب بوندای اوشاوسز اشلر ایتسز» مضمونده اولان سوزی بونی اثبات ایملر. «قریم غه دائر یازولر» کتابینک ۸۷۴ نچی بیتی.

ویلیکی کناز میخایل فیدوریچ طرفندن ارسلان علی ۱۰۲۳ - ۱۶۱۴ ده آوغوست آینه قاسم حکمداری ایدلنوب وفات کونینه قدر اوشبو منصبده طورمشدر. قاسم شهرنه اولان شاه قول فامیلیه سندن آق محمد سید بن بولاک سید قزی فاطمه سلطان بیکم ایله ازدواج ایدوب سید برهان اسمنده اوغلی اولدی. وفات کوننده اوشبو خاتونی ایله اوغلی و بر قزی قالمشدر. وفاتی ۱۶۲۶ نچی ییلنک آخرنک یاکه ۱۶۲۷ نچی ییلنک باشنده (۱۰۳۶) اولوب، قبری قاسم شهری مقبره سنده در.

سید برهان

ارسلان علی وفات اولدیغی صولک ویلیکی کناز امری ایله بونک اوغلی سید برهان ۱۰۳۶ - ۱۶۲۷ ده قاسم تختنه چیقدی. یاشی هنوز اوچده گنه اولوب آناسی فاطمه سلطان ایله باباسی آق محمد سید شافولوف تربیه سنه اولنور ایدی. بالغ اولدیغی صولک اوز اختیار ایله چوقنسه اورننده طور اچق یوقسه توشرله چک دیه تخت که اطور تولدیغی مرویدر. واقعا بو آدم صبی وقتندن باشلاب غایت طغزلنده آسرالمش، چیت اسلام حکومتلری، نوغای ایلیچیلری حتی که قاسم شهرنده اولان سیدلر ایله ده قاتشدرلماش و کورشدرلماشدر. ۱۶۵۳ نچی ییل جای آخرنده سید برهان مسقوا شهرینه واروب ویلیکی کناز الیکسی گه اکمک توز تقدیم ایتدی. اوشبو توز بوکونک مسقوانک آروژینی پالاتاسنده همیشه صافلانوب طورلور. (بزا هل اسلام حضرت عثمان طرفندن یازدرلمش قرآن شریف نسخه سینی ده صافلی المادق!). بو وقت کوچوم خان طوغمهسی، آلتون سلطان اوزینک ایکی اوغلی دوست

کورمادی . اوشبو چەتەن فاطمەنى قاسم حەمەدارى
اعتبار ایدوب طوردى .

فاطمە سلطان ۱۰۹۲ - ۱۶۸۱ نچى يىلردە
وفات اولوب قاسم شەرنەدە ايسكى بېستە مقبرە-
سندە زوجى ارسلان على سلطان ايله بر تکیه دە
دفن اولندیغنى اوشبو مضموندا اولان بر ايسكى
يازودن استدلال ایدرلر : « یعقوب سید بابای
یالاتمە فلەسندە الکان توراً بولوب طوردیغى
وقت ايسكى بېستەنگ بر خاتون ايسكى بېستە
مزارندە ارسلان خان ايله فاطمە سلطاننگ مزار-
لرینە تکیه آستندن کروب کفنلرینى و غیر
اسبابلرینى اوغراب چىقدى . یعقوب سید شول
خاتوننى بېستە تاغانندە آسردى . »

نوح پیغمبەردن بیرلى اوشبو بىلردە صاحب
اولوب طورمش ، شەرلر بنا ایدوب دنیاننگ
اڭ یراق یرلرینە ککروانلر یورتوب تجارت
ایلمش ، عصر سعادتدن آرزوڭ بر وقت اسلام
ایله مشرف اولوب اطرافلرینە علم نوری
ساجمش مدنیت صاحى اولان قوم نجیب ترکر
(بابالرمز) نى تارمار کتوروب اوستلرنندن
تابتاب کتمش و سوڭرەدن روسلر ايله قول
طوتشوب مسقوا حکومتنى تأسیس ایتمش تانار
(مغول) قومینگ خاتمەسى فاطمە سلطان اولمشدر .

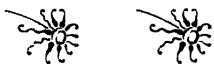
یردە اولدیگی وقبری نه یردە ایدیگی معلوم دگلدیر .
خاتونى ماریه نیکفر قزندن بالالری کوب
اولوب نسلى تارالیدیغى وبوکونده «دولغاروکی»
دیە مشهور فامیلیه هم قزلى واسطه سیله اوشبو
سید برهان غە منسوب اولدقلى مرویدر (۱).

فاطمە سلطان

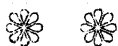
فاطمە سلطان سید برهان نڭ آناسى
و کوچوم خان تورونى اولان ارسلان على نڭ
خاتونى ایدی .

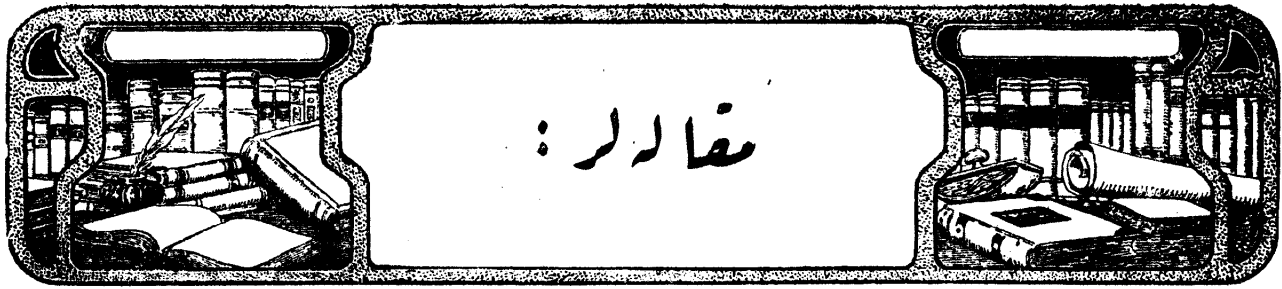
فاطمە ، ایرى سلامت وقتدە روسلر
طرفندن «ساریتسە فاطمە سلطان سیتوونا» ،
«ساریتسە سلطان سیتوونا» دیە یورتولور
اولمشدر . هر نه قدر مسقوا حکومتى خان
کرمان خانلغنى بتروب طوغریدن طوغرى
مسقوادن اداره قیلورغە حاضرلانبوب بتمش
ایسەدە فاطمە اولوم کوتمکدە بر قارتچق اولد-
یغندن بونڭ خان اولارق طورمقندن ضرر

(۱) سید برهان (واسیلی) نڭ دومنا اسملى قزى
کناز یورى خیلقوف اوزرینە واردى . بونلردن طوغمش
پراسکوویا ، نفى بلد ایدلنوب «بیروزیکه» شەرنە
۱۷۳۴ دە وفات اولمش ايسكى دولغاروکی گە واردى .
حاضرگی دولغاروکی فامیلیه سینڭ الوغ برقسى اوشبو
پراسکوویا ايله ايسكى گە منسوبلردر ،

اقبالنە ، ادبارینە آلدانمە جهاننگ
ثابت صاییلور شەیهیدر احوالى زماننگ
تحقیر اولنور فن بیلنگ رأى رزینى
توقیر اولنور فکر سسقىمى جهاننگ
«روحى»

کيله چك كونده اسلام

تيوشلى؟! آوروپا فلاسفهسى بو طوغروده اوزون بحثلر ايتديلر، دینی و اجتماعی، مدنی و سیاسی جهتلردن كوب تدقیقلر اجرا قیلدیلر. بونلردن بعضیلر: «مسلمانلر، طبیعی نیگز لرگه بنا ایدلمش یئگی مدنیت گه دشمن اولدقلرندن حقیقت حالدده وجود که (وارلقغه) دشمنلردر، وجود دشمنلرینک نصیبلری یوقلق اولدیغندن مسلمانلرده کيله چك كونده یوغالاققلر - بته چکلردر» ديه مسلمانلرنک بیر یوزندن بته چکلرینی و اسلام ده منقرض اولاققنی دعوی ایدرلر.

بعضیلر: «افرادی بو قدر كوب اولان امت البته منقرض اولماز. گرچه آمریقا هندولری منقرض اولدیلر ایسه ده مسلمانلر، هندولر درجه سنده وحشی دگللردر. شویله ایسه ده بونلرده حکومت و پادشاهلق قالماز، بلکه باشقه لرنک نفوذلرینه کروب بتارلر. فقیر، خوار و ذلیل اوله رق دنیا بتکانگه قدر تلانچیلک قیلوب باشقه لرغه خدمتچیلک ایدوب همیشه اوسترالوب وارلر!» دییورلر.

بعضیلر: «مسلمانلر هر نه قدر بو کونده علمسز، معرفتسز بر قوم ایسه لرده بر وقت کلور اوشبو غفلتکلرندن قالقوب اوست که چیقارلر» ديه فکر ایلرلر. اوشبو صوگ فرقه مسلمانلرنک غفلتکلدن قورتولمقلرینی بر ایکی تورلی تصویر ایلر. بری: «مسلمانلر آوروپا مدنیتینی قبول ایدرلرده هند و ایراندده، ترکیا

اوشبو اسم ایله عربجه دن ترجمه ایدوب بو کونه قدر ایکی رساله باصلوب چیقمش ایدی. بونلرنک بری مصرلی شیخ بکری طرفندن یازلمش «مستقبل الاسلام» نام اثر اولوب «وقت» علاوه سی اولان «ادبیات مجموعه سی» ده نشر اولندی. ایکنچیسى ایسه انکلتیره ده «اکسفورد» دارالفنونی استاذلرندن مرجلیوت اثرینک ترجمه سی اولوب اوشبو ییل برنچی عدد «شورا» ده درج اولندی. شمعی بو مرتبه اوشبو طوغروده اوچونچی بر رساله ترجمه ایتکده مز. بو اوچونچی رساله ایسه دینی، ادبی اولان «المنار» مجله سی صاحبی محترم شیخ رشید رضا حضرتلرنک «مسیر الانام و مصیر الاسلام» نام اثرینک ترجمه سیدر.

اوشبو اثر، استاذ امام مفتی الدیار- المصریة علامه محمد عبده حضرتلرنک سلامت وقتنده نشر اولدیغندن باصلماز دن مقدم آنک کوزندن کچدیکی و بر قدر بیرلرینی محو و اثبات ایتدیکی ظن ایدلنور. بزم ترجمه مز حرفیا دگل بلکه مضمون آلمق ایله اولدیغندن اجمال و تفصیل جهتنجه احتمال که بعض برتصرفلر اولنور، شویله ایسه ده مضموننده تصرف اولماز. شیخ رشید رضا حضرتلری «بسم الله الرحمن الرحیم» صوگنده دییور:

اسلامنک کيله چگی نه روشده اولورغه

ملتلر همیشه کیموب طور لر میدر که سوکغیلری اولگیلرگه غذا اولسونلر .

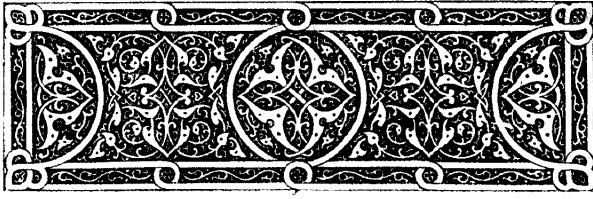
جمیع منکرات و فحشیاتنی مباح ایتمش آوروپا دولتی همیشه قوتلی اولوب طور اچقیدر؟ همده اسلام مملکتلرنده ایسکیدن دوام ایدوب کلمکده اولان عصمت و عفتلرنی ، مرحمت و شفقت لرنی بونلر یر یوزندن تمام کوتاراچکار میدر؟ دین اوزرینه سیاست احتیاجی آزالدیغی نسبتله آوروپالولر ، دینلرنی تاشلایه چقلمی؟ مسلمان شاگردلر یزکده دیندن اولان نصیبلری خرستیان شاگردلر یزک نصیبلری مثالنده اوله - چقیدر؟ اوشبو زمان مدنیتی اسلاملر آراسنک یرلشورگه ممکن اوله چقمی؟ ممکن اولدیغی تقدیرده مسلمانلر بومدنیتی اون آلتنجی عصرده اولان وقتندن (اڭ باشندن) کیرو قایتوب آلاچقلمی ، یاکه آوروپالولرنک کتوروب یتشدر دیکلری نقطه دن یالغانوب کته چقلمی؟ اوشبو سوءالارگه جواب وقتنده اگر ده بو کونگی مسلمانلرنک حالی اعتبارغه آلنور اولسه: «مسلمانلر مدنیت کسب ایتسه لرده مدنیتلری پک ضعیف اولور ، اما دین تاشلامق طوغروسنک آوروپالولردن کوب مرتبه آلدله اولورلر یعنی دینلرنی ینگل و تیز تاشلارلر ، چونکه خرستیان دین باشلقلری غایت نفوذلی و قوتلی اولوب حتی اوزلری الوغ دولتلر حکمنده طور لرلر و اشلرینی نظام و ترتیب ایله یورتورلر ایدی . خرستیانلر علم و معرفت تحصیل ایتدیکلری سوکده دولتلر اوزون وقتلر بونلرنک یاردمارینه محتاج اوله رق طور دیلر ، مکتب و مدرسه لر بانلرینه قدر روحانیلرگه مجامله سببندن کلیسه لر تأسیس ایدرگه مجبور اولدیلر . اما مسلمان لرده بویله دگلدر . بونلرده منتظم اداره لی دین باشلقلری یوق . گرچه شیعه لرده مجتهد

و مصرده بو کونگی آوروپا حکومتلری قیلندن نظاملی و محکم حکومتلر تأسیس ایدرلر» دیدیکی حالده ایکنچی بری: «مسلمانلر دینلری سببندن بر عصیت میدانه کتوررلر و بوسایه ده اوزلرینه بر وجود تحصیل ایلرلر ، بو حال - چین - مملکتنده اولور» دیورلر .

ایشته کیله چکده اسلامنک نه روشده اولاچغی حقنده آوروپا فلاسفه سینک نزاع و فکرلری بوندن عبارتدر . فقط بو طوغروده دخی بر ایکی تورلی احتمال واردر که فیلسوفلر بوندن غافلدر .

بونلرنک بری: آمریکا ایله آوروپا ، علم سببندن کوندن کون اسلامه یاقین کلمکده اولدقلرندن کونلرنک برنده تمام اسلام اورتاسینه کروب اورنلاشمقلری و بو مبارک دیننی بتون بتونه قبول ایتمک احتماللریدر . آمریکا ایله آوروپا ، اسلام دیننی قبول ایدر اولسه لر اسلام ، طبیعی اولگی شوکت و شهرتنه قایتاچق ، کیله چگی ده غایت پارلاق اولاچقدر . ایکنچی احتمال ایسه ، چیتلرنک جبرلری و قسولوی سببندن مسلمانلرنک عربستان ایچینه بیغلوب قوتلی بر اسلام دولتی تأسیس ایدوب ده سوکده دن میدانه چیقوب بتون دنیانی تابتاب اوتمکلریدر . بن ، هیچ بر دلیل و مقدمه لر سویلاماز دن ایلك بو یرده ، نتیجه دن خبر و یردم . شونک ایچون سوزمنی آوروپالولردن مقدم کندی مسلمانلرمز انکار ایدر اولسه لر عجب کورلماز . فقط انکار ایدوچیلر شهیدک انکار ایتمک حاللرنده طورسونلر ، بز ایسه اوز سوزمزه دوام ایده چکمز .

ترقی ایتمش امتلر (آمریکا و آوروپالو - لرن) قانغی نقطه غه قدر دوام ایده چکلدر؟ حی متلر آرتوب ده ، (مسلمانلر کبی) غفلتده اولان

تاریخ العلوم (۱)

علم القراءات مؤلفی، «علم التجويد» «علم رسم المصحف»
علم القراءات ناڭ شعبه‌سی، مصحف عثمانی نیچوک ایدی،
نقطه و حرکتلرنی و بعض علائقارنی کیملر قویدی؟

...

اولده سویله دکمزدن معلوم اولدی که:
مصحف شریف رسول الله (صلی الله علیه وسلم)
ترك وقتده یازلمش هم جمع ایدلمش فقط ترتیب
ایدلماش ایدی. حضرت عثمان زماننده ترتیب
ایدلدی. و آنڭ امری ایله بر نیچه نسخه‌لر
یازدرلدی. حضرت عثمان یازدرغان مصحفلردن
اصحاب کرام زماننده بیک کوب نسخه‌لر کوچروب
یازلدیغنی محترم موسی افندی اوشبو سنه قزانده
قرآن جمعیتنده قونلی دلیللر ایله اثبات ایتدی.
علم القراءات ده اڭ ایلک کتاب تألیف
ایتکان ابو عبید قاسم بن سلام البغدادی در.
بوندن باشقه اسماعیل بن اسحق الازدی ابو
جعفر محمد بن جریر الطبری، ابو بکر بن
محمد بن احمد بن عمر الداجونی، ابو بکر بن
مجاهد، ابوالقاسم یوسف بن علی بن جبار الیذلی
(الکامل اسملی کتابنی) ابو عمرو عثمان بن
سعید الدانی («التیسیر» «جامع البیان»
«القراءات السبع» اسملی کتابلر) ابوالخیر محمد
بن محمد بن محمد الجزری کبی ذاتلر اوشبو فنڭ
دائر کتابلر یازمشلردر. ابو محمد بین فیره-
الشاطبی «التیسیر» نی نظم ایدوب «حرز الامانی»
اسمنده ایتدی دیورلر.

«علم التجويد» ایله «علم رسم المصحف»

(۱) باشی ۹ نچی عددده.

لر وار ایسه ده بایلق ونظام جهتنجه بونلر هم،
خرستیان باشلقلردن پک توبان درجه ده لردر.
اوشبو سببدن مسلمانلرده دین حمایت ایدرلک
قوت یوق! «دیه جواب ویرلمک لازم کلور.
واقعا مصرده «شیخ الاسلام» منصبده بر
دین باشلقی وار، اما مسلمانلرنڭ دین اشلری
ایله مناسبتی یوق، دین اشلرینه قاتشماز.
مسلمانلرنی تعلیم و تربیه ایتمک حقنده، هیئت
اجتماعیه لری، وقف کبی احوال ملیه لری حقده
اوشبو «شیخ الاسلام» دن بر فکر صورالماز.
استانبولده اولان «شیخ الاسلام» نڭ
وظیفه‌سی ده یالڭز قاضیلرنی و مفتیلرنی اورنلرغه
قویمق، بر یردن ایکنچی یرگه کوچرمک و اور-
نلردن توشرمکدن عبارت اولوب باشقه خدمتی
یوقدر. بوندن اوستون بو «شیخ الاسلام» لر
کندیلری حکومتلر طرفندن نصب اولنورلر،
ایستدیکی وقت سلطان جانبندن عزل اولنورلر.
اوشبو جهتن بونلرنڭ نفوذ و اعتبارلری خر-
ستیان دین باشلقلرینڭ نفوذ و اعتبارلرینه قیاس
قبول ایتیه چک درجه ده ضعیفدر. مع مافیه
بونلر ملت که دگل بلکه حکومت خدمتنده
حساب ایدلنوب حکومت خدمتی ایدرلر. اسلام
دین باشلقلری حتی اماملق منصبلرینه ده حکو-
مت طرفندن قویلنورلر و اوشبو جهتنده ده الله
تعالی اسمی ایله، الله تعالی رضالقی ایچون
اشلیه چک اشلرنی حکومت اسمی و حکومت رضا-
لغی ایچون اشلرگه مجبوردرلر.

آخری اولور.

بتون دنیا بنم اولسه غم کیتمز ندر بو؟
ازلدن غم ترا بیله یوغولمش بدنر بو

اعرابلر كى دگل بلكه فتحه گه علامت حرفنڭ اوستنده ايكي نقطه، ضمه گه علامت حرفنڭ آلدنده بر نقطه، كسره گه علامت حرفنڭ آستنده ايكي نقطه اولوب قرآن رسمندن بو علامتلرنى آبرمق ايچون بو علامتلر قزىل قارا ايله يازىلور اولمشلردر. صوگره ۱۷۰ دە وفات اولغان خليل بن احمد الفراهيدى؛ شمه، مد، همزه، سكون، وصل علامتلرينى احداث ايدوب اعرابنده بو كونده استعمال ايتمك اولديغىز علامتلرگه تحويل ايلامشدر.

عبدالرحمن سعيدوف

«بخارا»

يازومز، ديلمز

معتبر «ترقى» غزته سنده محترم اديبلر مزدن ع. حسين زاده افندى «ياز يمز، ديلمز» سوز باشى ايله اوزون بر مقاله نشر ايتدى. اوشبو مقاله ده اولان بحثلرنڭ بر چوغيسى عموماً بز ترك قومينڭ رسم خطلرينه عائد اولديغى جهته بز يم ايچون ده اهميتلى ايدى. لكن مجموعه مزده اوزون آزلى سببلى مقاله نى عينا كوچرمك ممكن دگلدر. بوندن باشقه حسين زاده افندى اوشبو مقاله سنده اذربيجانده معروف اولان «ايكنچى ييل» اسمنده بر درس كتابنى انتقاد ايلر. حالبوكه بو كتابدن بز يم (واوقوچيلرمز نڭ هم) خبر مز يوقدر. شونڭ ايچون عينا كوچرمك پك مناسب كورلماز. اوشبو جيتدن «شورا» اوقوچيلرى آشنا اولسونلر ايچون مذكور مقاله نڭ عمومى بحثلرينى انتخاب ايدوب بو يرده نقل ايدرگه قرار وبردك. نقل ايدمه چك نقطه لرمز بز يم ايچون

عام القراآت نڭ شعبه لرندن سانالور. اولگيسى قران كريم نڭ اوقولشينه ايكنچيسى يازلشينه دائر علملردر. علم التجويدده اڭ اول كتاب تاليف ايتكان موسى بن عبيدالله بن يحيى الخافانى البغدادى در.

مصحف شريفنڭ يازو رسمى حضرت عثمان يازدرغان مصحف شريفلرنڭ رسمينه موافق اولمقى لازم و واجب؛ زيرا آنلرنڭ رسمى اسلامده اولان اجماعلرنڭ اڭ بيوگى ايله ثابت هم قرآننى لفظاً تغيير و تحريفدن صافلامغه برنچى وسيله ديورلر.

مصحف عثمانى نڭ رسمى ايسه (بعض اورنلرنده) بز يم بوكونده طبع ايدلگان قرآن يازولرينه (خصوصاً قرآن طبعلرينه) مخالفدر. (۱) اوشبونڭ ايچون قرآن نڭ يازلشينه دائر مخصوص بر علم وضع ايتمشلردر كه اوده «علم رسم-المصحف» در. مصحف شريفده اولان حروف قرآنيه نڭ رسم و شكللر يازلشلىرىنى بلدرر. بوفنده ابو عمرو عثمان بن سعيد «المقتع فى رسم المصحف» هم «الاقتصاد فى رسم المصحف» اسملرنده كتابلر يازديغى كى بوندن باشقه كوب عالملرنڭ اثرلرى واردر.

حضرت عثمان يازدرغان مصحف شريفلر نقطه و اعرابدن مجرد ايدى. زيرا عربلر اوز تللرنده اولان قرآننى آنلردن باشقه ده درست اوقورلر آنلره احتياج توشماز ايدى. تابعيندن ابوالاسود الدؤلى و آنڭ شا كوردى نصر بن عاصم نام ذاتلر نقطه و حركتلر قويوب ايتلرنڭ آخرينه وقف علامتلرى وضع ايتمشلردر. بونلرنڭ اعرابلى بز يم بوكونده استعمال ايتمك اولديغىز

(۱) بخاراده يازما وباصمه مصحف شريفلرنڭ

رسملرينى بن كوزدن كچوردم. موسى افندي نڭ دعوا ايتديگى رسمگه موافق طابدم.

هم کرکلی واعتبارغه آلورغه تیوشلی شیلردر.

ع. حسین زاده جنابلری دیبور:

قانون آهنگدن ایدلنه چک استفاده یالکوز دوز یازمقده دگل بلکه دها زیاده دوز او قومقده در. مثلا ادات جمع اولان «لر» نی «قوشلر» سوزنه نیچون «لار» شکنده یازلور؟ «قوش» سوزنه اولان صدا(سس) قالون اولدیغندن «قوشلر» سوزنده اولان «لر» نی قالون او قومیه چق بر ترک بالاسی تصور اولنورمی عجباً؟! «لا» هجاسی قالون سسلی سوزلرنک اصللرینه مخصوص اولوب ادات (علامت) اوله رق قوللانماز و بناء علیه «آچارلر. چالارلر. آکلارلر» یازلور. اوشنداق مفعول عنه و مفعول فیه اداتلری اولان «دن» هم «ده» نی «دان»، «دا» رسمی ایله یازمقده معنا یوقدر. (قوشلردن، قوشلرده یازلورغه تیوشلی).

«بز»، «سز» کبی خفیف هجا ایله اوقولاچق سوزلرگه «ه» آداتی قویوب «بزلردن» «سزلردن» شکلنده یازمق حروف املانی سؤ استعمال ایتمک اولور. بن تجربه م ایله آکلادم که چوققلر «دن» سوزنی «دهن» ده ینگلرک اوقورلر.

املا حرفلری ترکچه کلمه لرنک اصللرنده اولان داوش (سس) لرنی خصوصا صوڭ سسلرنی کوسترمک ایچون پک مهم بر وظیفه ادا ایدرلر ایسه ده، صرف قاعده لرنه مخصوص اولان اداتلرنی بونلر ایله قاریشدرمق جائز اولماز. اداتلرده عمومیت ایله اختصار قاعده لرنه رعایت قیلورغه تیوشلی. بز باشقه دیلرگه قارشو، صرف قاعده لرمزده اولان اداتلرمزنگ ساده لگی، برلگی هم ده منطقه موافقتی ایله فضر ایتمکده مز. اوشبو سببدن «لر. دن» اداتلرینی «لار. لهر. دان. دین. دهن»

شکلرنده یازلمقینه هیچ معناویره آمام! صرف قاعده لرمزده اولان اداتلر، غایت معلوم اولدیغندن عادتاً بر «هیر و غلیف» حالنی آلمشدر. بابالرمزنگ چین طرفندن کلدیکلرینی اونوتماکز و «هیر و غلیف» سوزندن تعجب ایتمه کز! چینلور، یاپونلرنک هیر و غلیفلرنده، دیللری اقتضاسی اوله رق شو یله مزیتلری واردرکه آوروپالیلرنک الفبالرنده بولنماز!

ترقیاتمزنک مانعه لرنی الفبامزده کوره رک یازیمز، املامزنی اصلاحه قالیشانلرنک «کریل ایله میفودی» اویدردیغی روس الفباسندن باشقه بر شی گه اعتبار ایتدیکلری یوق. بونلرنک اکثری فرنک، انگلیز الفباسندن بی خبردرلر! حالبوکه انگلیزلر شول عجیب و مشکل املالری ایله آروپا و آمریقاده، یاپونلرده شول هیر و غلیفلری ایله آسیاده مدنیته ک ال یوقارو درجه سینه ایرشمشدر.

بر بیتده یوز کره کچمکده اولان «لر» نی مختلف شکلرده یازارغه احتیاج وارمی؟! «لر» و بونک کبی اداتلر برر هیر و غلیف اولدقلرندن مختلف رسملر ایله یازمقده معنا یوقدر. روسچه نک صرف قاعده لری اداتلری عمومی بر قاعده گه، معین بر منطقه تابع اولما دیغندن روسلر «لر» کبی اداتلرنک مقابللری اولان اداتلرنی سسلی و سسز حرفلر ایله کوستررگه مجبورلردر. اگرده بر روس ترکچه اوگرتمک اولور ایسه جمع اداتندن یالکوز بر «لر» نی بیلور و صوگرده دن آهنگ قانونینه تبعیت ایدرک بو «لر» نک بعض وقت «لار» گهاها «لهر» روشسنده اوقولدیغنی آکلار. ترکچه گه کرمش اولان عربی، فارسی حتی روس و فرنک سوزلرینک جمله سیننی اوشبو «لر» اداتی ایله جمع ایده بیلور. اگرده بر جمعنگ صانی

دیه بزده می آنلره تقلید ایده چکمز؟ بوندن باشقه کیم دعوی ایلرکه: روسلر حرفلرنی، حرکتلرنی هب یازلدیغی کبی اوقورلور. «غو» یازوبده چوق کره «ؤو»، «او» سسنی چوق کره «آ» کبی اوقومیورلرمی؟ «ئه» لرنی قانغی حرف ایله یازمقلری معینمی؟ «ب» حرفنه الوغ احتیاج وارمی؟

بن اساسا تجدید و اصلاح علیهنده دگلم! لکن اڭ ترقیپورور جریده و مجموعه لور، شر- یعتدن، طبدن، ریاضیاتدن باشلامش علوم مالیه، اقتصادیه، زراعیه کبی بتون فن کتا- بلری عین املا ایله طبع اولنور. کماللر، حامدلر، اکرملر، احمد مدحتلر، فکرتلر، احمد راسملر، عشاقی زاده لور، اسماعیل حقیلر، فاطمه علیهلرنڭ ادبی اثرلری هب مذکور املا اوزرنده دوام ایلر. علی شسیر نوائی، فضولی کبی قدیم ترک بیوکلرینڭ اثرلری یکنیدن نشر ایدلر یکلرنده ینه شول املایه تابع طوتلور.

عبد الله جودت بك «بڭا»، «سڭا» یرینه «بانا»، «سانا» یازار ایمش. امینم که غزته ده بویله یازمقده اولان عبدالله جودت بر مکتبه معلم اولنسه ایدی چوققلره «سڭا»، «بڭا» اوگرتور که مجبور اولور ایدی. زیرا مکتب بر ایکی آدمڭ رأینی دڭل بلکه عموم طرفندن قبول ایدلمش فکرنی اوگرتور که مجبوردر. عبدالله جودت یازمقده اولان «بانا»، «سانا» فی بزده «بنه»، «سنه» یازار و تانارلرده (ؤولغه و اورال ترکلری) «بنغا»، «سنگا» یازارلر ایسه اتحاد لسان و املا نه یرده قالور؟ حالبوکه «بڭا»، «سڭا» ضمیر شخیصلرمزه مشترک علامتلر اولوب لایتغیر بر هیروغلیف کبی «بايقال» کولندن «نیل» طرفلرینه، «آلتای» تاغلرندن «بالقان» لره، «اورال»

رقم ایله کوسترله چک ایسه بو «لر» گهده احتیاج فالماز. زیرا رقم، «لر» یرینه کچر. اوج آدم «دیله چک یرده» اوج «آدملر» دینلماز. طنمه کوره دیلمزده اولان بو ساده لك زمانمزده ایجاد ایدلن فولابوك واسپیرانتو دیلرندنده ده بولنماز! لکن بر ترک روسچه اوگرنه چک اولسه هر کلمه نڭ جمعسنی ایشدوب از برلر که محتاج اولور. مثلا آتا دیمک اولان «اوته س» نڭ جمع «اوتسی» (قالین ی ایله)، آنا دیمک اولان «مات» جمع «ماتری»، قولاق معناسنده اولان «اوخو» جمع «اوشی»، کوز معناسنده اولان «غلاز» جمع «غلازا»، کوز معناسنده اولان «اوقو» جمع «اوجی»، «دیتیا» (بالا) جمع «ده تی»، «ریبونوق» (بالا) جمع «ره بیاتا»، «سه میا» (عائله) جمع «سه می» (نچکه ی ایله)، «سه میا»، (اورلق) جمع «سه مه نا»، «اوجیتیل» (معلم) جمع «اوجیتلیا» وهکذا.

بر رقم کوسترلر دیکى تقدیرده مفرد وجهلر ایچون هیچ فائده سی اولمادیغندن باشقه ایکنچی بر آیری آیری قابلره کرر. مثلا: «اوجه - نیک» (شاگرد) جمع «اوجه نیکى» اولدیغی حالده اوج شاگرد دیمک مطلوب ایسه «تری اوجه نیکا»، بیش شاگرد دیمک مطلوب ایسه: «پیات اوجه نیقوف» دیمک لازم کلور وهکذا. جمعلر بویله اولدیغی کبی اسملرنڭ مفعول به، مفعول الیه و باشقه حاللری هب بو یولده اوزگرمکده در. اگرده «فهوه» کبی برر چیت سوز کلوب کرر اولسه جمع وعموما تصریف ایلمک الوغ بلا حکمنی آلور. ایشته اوشبو فارمه قارشیق اداتلرنی، روسلر حرکتلر ایله کوسترر که چالیشورلر. بوڭا باقوبده روسلر حرکتلر ایله کوستررلر

یغانده، حتی صوطاشو آغوب اوتکان اورنلردن تورلی ایسکی نرسه لر طابالر . بعضا بیک کوب کموش تنکهلر تابوله . فقط آلتون تابلوین بیک آرسویلیلر .

بو تابلغان کلینلی (کومه رته) تنکهلر کوبرک بالچق ساوت - چولما کلرده ، بعضا تیمر و آغاچ ساوتلرده ، یا که فقط شول کیونچه گنه تابوله لر ؛ اکثری اسلام اثرلری ، و مسلمانچه یازولی بوله لر . بونداین تنکهلر تورلی بیرلرده تابولوب طوردیغندن اسپاس اویازنده بیرده گی خزینه لر و اورنلری و اول خزینه لرکه جن ایله له شو خصوصده غنی حکایت و روایتلر ، باشقه اطرافداغیدن کوبرکدر .

بعض اورنلرده بیک کوب و اق توپاک چولماک ، کیرپیچ کیسا کلری بولوب ، خلق آراسنده ، شول اورنلرده شهرلر بولغان دیه - سویلیلر .

تابلغان آقهلر طوغر وسنده ؛ بعضیلری ؛ اولده نظارت ناچار ، قاراقلر کوب بولغان شونلقدن مالنی بیر آستینه کوموب صاقلاغانلر . هم دشمندن قورقو بیک قوتلی بولدیغندن تورلی وقتلرده سیزدرماسدن دشمن عسکرلری کیلوب باصدیغندن ، مالنی دشمندن یا شرو ، یا که دشمن قولینه قالدون قوتقار و ایچون بیرگه کومگا - نلر دیه سویلیلر . بوتنکهلر بعضا اورمان ایچلرنده ده تابوله درکه ، بونلری حقنده ؛ اولده قاراقلر قریه و شهرلرده یورت ایله طورمای کوبرک اورمانلرده قاچوب یاتقانلر و ماللرینی شونده کوموب صاقلاغانلر ، دیه سویلیلر .

تابلغان ایسکی نرسه لرکه ، آثار عتیقه جمعیتلری بیک اهمیت بیرهلر . «اسپاس» اویا - زنده بولغان جمعیت اعضالری ، بیریدن ایسکی نرسه تابلغاننی ایشدکده مخصوص باروب

دن «هیمالایا» لره قدر مختلف شیوه لر ایله سویلاشمکده اولان ترکلر قولای آگلامقده اولدقلری بر شیدر . عبد الله جودت افندی کندی آدنی ده « جهودهت بک » شکلنده یازارمی عجبا؟! باشقه لرده «مکتب» ، « پدر » کبی سوزلرنی «مه کته ب» و «په ده ر» روشنده یازارلری ؛ شبهه یوقدرکه یازمازلر . اول حاله چوجقلره املانگ یارومنی بر قاعده و ایکنچی یارومنی ایکنچی بر قاعده ایله اوگرتماک لازم کلور . اگرده بر لساننی ایکی اصوله تابع طونلوب شویله تعلیم ایدلور اولسه اول وقت « دن » نی « دهن » یازمقدن زیاده «مکتب» سوزینی «مه کته ب» یازمق لازم کلور . زیرا هر ترک بالاسی کندی دیلنلرنده اولان اداتلر سسلرینی گوزل بیلدیکلری حالده حرکتسز یازلمش عربی ، فارسی سوزلرنی نیچوک اوقورغه تیوشلی ایدیکنی احتمال که بیلمازلر . املامشکلانی ترکی که مخصوص برشی اولمای ، بوکوند انگیلیزلر و فرانسوزلر ده ده وارد .

آثار عتیقه

بابالرمزدن قالمش ایسکی اثرلر . تاتار خانلرینک «سرای» ده صوقدرمش اولدقلری آقچهلر . اسپاس اویازی . قبر تاشلری .

بابالرمزدن قالمش اثرلرنک الگ کوب تابله طورغان یزلرنک بری « شهر بلغار » و اطرافنی بولغان اسپاس اویازیدر . آنده ایسکیدن قالمه قوراللر ، آقچهلر ، خاتون فز زینتاری ، تورلی صاوتلر هر وقت تابولوب طورمقده در . صبان سورگانده ، باغانا اورنلری قاز -

یاکی کهوش تنکه بیرلک می ؟ « دیگانلر .
بونلرده یاکی کهوش تنکه آلمانلر . فقط بو
سؤال پتربورغدن کیلگانمی یا که آرادهغی
واسطه لرگنه شوپله ایرشدرگانلرمی آنسی آچیق
معلوم دگل .

اوشوبیل (۱۹۰۹) جاینده شوندا ایسکی
کهوش تنکه لردن ۲۰۰ دانه قدر «ناش بیلگی»
قریه سنده ، بر چواش قیار ساچارگه دیه برددن
توپراق آلمانده تابقان . بونی ایشدکنه آثار
عتیقه چیلردن بری چواشردن . بر نیچه دانه سینی
آلوب قزانغه بیارگان . قرانده «بزده بونلرنک
امثالی وار» دیه آلمانلر . بو کهوش تنکه لر
حاضرگی اون تینلک کهوش تنکه لردن زور راق
مقدارده بولوب ۱۵ دانه سینی بنده کوردم .
حاضرگی آچه لر کبی قویوب دگل ، بلاکه
کیسوب یا صادقلردن بیک توگارک دگل و بعض
یارولری ده کیسولگان بولر . یدی دانه سینک
یازولرین نقل ایتهم :

۱) بر طرفنده : «ضرب سرای جدید» ایکنچی
طرفنده «السلطان العادل باتو بیک خان خلد
ملکه» سنه سی آچیق دگل .

۲) «السلطان العادل خضرخان» «ضرب
سرای جدید ۶۱» خضرنک راسی نون اوفورغه
ممکن ، ۶۱ نک صول طرفنده غی رقم آچیق
دکل (۱) .

۳) «السلطان العادل محمد برکه خان»
«ضرب سرای جدید سنه ۶۵۹» .

۴) «السلطان العادل قولنا خان خلد ملکه»
«ضرب سرای جدید سنه ۷۶۰» . بو اسمده
گی تنکه لر متعدد «الکی» قریه سنده تابلغان
تنکه لرنک اکثری قولنا خان اسمنده بولغان .

(۱) صول طرفنده غی رقم ۷ یعنی ۷۶۱ سنه
اوله چقدر . «شورا»

تیکشورلر و اوزلرینه آلورغه طریشه لر . آنه-
غی مسلمانلرده ده ، آثار عتیقه نی تقدیر ایتوچیسی
بولمدیفندن بیک آرزان بها ایله سانالر .
«اسپاس» اویاننده آثار عتیقه ایله ساتوایتوچی
و شونلرنی جیوب موزی لرغه ساتوب معیشت
ایتوچی و بیک کوب فائده کوروچی دانلرده
بار . طبیعی بونداین ایسکی نرسه لر آرتندن
مسلمانلر دگل ، روسلر یورمکه لر .

بعض یللرده روسیه ده و خصوصاً قزاند
اولان آثار عتیقه جمعیتی طرفندن خصوصی آدم
لر بیاروب «بلغار» اطرافنده غی بعض اورنلرنی
قازوب ده یوریلر . فقط روسیه ده آثار عتیقه
غه اهمیت بیرو لازمنجه ترقی ایتدیگندن حا-
ضرگه قازوب تفتیش ایتولر بیک آز ایشدیله .
کیلگان آدملرینک ده اکثری شول برلرنی
کورمک ، بعض شیلر ساتوب آلمق ، تصادف
اینگان بعض تجربه لی قارتلردن روایتلرنو پلامق
ایله کفایه لنه لر .

مسلمانلردن آثار عتیقه غه اهمیت بیروب
جیارغه ، یا که قوللرینه توشکانن صاقلارغه طر-
شوچیلر مع التأسف کورنمی . قوللرینه کرگان
وتابقان نرسه لری فلج ، پچاق کبی شیلر بولسه
ایسکی تیمرلر آراسینه تاشیلر . اگر کهوش
تنکه بولسه بوزدیروب یوزک ، بلازک قویدره لر
فقط بعضلری تنکه لرنی تیشوب قز بالالارینک
وخاتونلرینک خسیته و ایزولرینه تاغالر . ۱۹۰۴
نچی سنه لرده «الکی» قریه سنده بر پود دن
آرتوغراق ایسکی کهوش تنکه لر آعاج صاوتده
تابلغان . بونی پالیتسیه گه اعلام ایتدکلرنده ،
پالیتسیه آلوب پتربورغه بیارگان بر نیچه وقتدن
صوک کیلوب : «تابلغان کهوش آچه لر یگز نک
یا کیدن قایتوبن می ایستایسز یا خود بر قداق
کهوش تنکه کز برابرینه بش چارک آغیرلغنده

سندھ آنا بابادن باي بولوب كیلگان بر نیچه
 ذاته خینی ایسکی اثرلرده بار . آنلرده شونده
 هدیه ایدوب بر موزه خانه تشکیل ایدیلور
 ایدی . بایتاق موزه خانه لر خصوصی آدملرنك
 همتی ایله باشلانغان . قزان موزه خانه سینك ده
 تشكلی آثار عتیقه عاشقلرنندن لیخاچوف نك
 بیک كوب ایسکی نرسه لر جیوب ملتہ یادگار
 اوله رق هدیه ایدوندن باشلانمش و آنك هدیه
 لری ئلیگه چه موزی ده اکثریت تشكیل
 ایتمكده در . یا كه حاضرده موجود اولان جمعیت
 لریمز آثار عتیقه غه اهمیت بیرہ باشلاسه لر ملی
 موزه لر تشكیل ایدیلور ایدی . خصوصا حاضرده
 بیوك شهرلرده کتبخانه لرمز بار . بونلرنك آثار
 عتیقه گه آزر اق مناسبتلریده بار ؛ حاضرگه شول
 کتبخانه لرده برر شعبه طوغر وسی کتبخانه ده برر
 اشکاف غه آثار عتیقه جیه بارسه لر ، شول خصوص
 صده مجله وعزتہ لرده بعض شیلر یازلسه قولینه
 برر نرسه توشکان آدملرده یبارر ، کتبخانه
 و جمعیت اداره سینك اعضاءلردی آزر اق بولسه ده
 اهمیت بیرر ، شولای ایتوب ملی موزه خانه
 مزغه برنچی آدیمنی آطلاغان . بولور ایدك .
 سوگره آفرینلاب زوراپور . و خصوصی موزه
 خانه لر تشكیل ایدیلور ایدی .

شهر شرف «قزان»

تنقید

۱ «تحریر المرأة» ترجمه سندھگی یا گلشیرا (۱)

(۲۸) ولو کان متعلقا بالفراش . (بیت
 ۵۰) ترجمه سی : « اولوم یتاغنده اولسه ده خبر
 (۱) باشی ۱۵ نچی عددده .

(۵) «سلطان محمد اوزبک خان» «ضرب
 سرای المحروسه سنه ۷۲۲» صول طرفده غی ۷
 رقمی آچیق دگل .

(۶) «السلطان الاعظم اوزبک خان» لاله
 الا الله محمد رسول الله « سنه یازیلیمغان .

(۷) «السلطان الاعظم محمد اوزبک خان»
 ایکنچی طرفنده تامغه و صرقلر .

بونلر ایچنده اوزبک خان اسمنده گیلری
 كوب کورینه . جلال الدین محمود و آنك اوغلی
 اسمینه صوغولغانلری ده بار .

«تاش بیلکی» قریه سندھ دورت دانه
 یازولی ایسکی تاشلر بار . (بونلرنی مرجانی
 مستفاد الاخبار برنچی جزء ده نقلده ایتکان)
 بوسنه آثار عتیقه جمعیتی اعضاءلردن بولسه
 کیرک ، بر آدم کیلوب بوتاشلرنی قازوب آلورغه
 صوراعان ایکان ، قریه خلقدن رخصت آلا آلمغان .
 بابالریمزدن قالغان بو کبی اثرلرنی صا-
 قلاغه و ملی موزه خانه لر تأسیس ایتارگه اوسته زه
 لازم ایدیگی و بونك فائده لری حقنده سوز
 سویلارگه ده لزوم کوریمیم . بو خصوصه تکرار
 غزتہ لرده یازلدی .

فقط «اگر آثار عتیقه مزنی جیوب صاقلاب
 کیلسه ک ، آز بولسه ده عبرتلانگان ، غیرته ز
 قوزغالغان بولور ایدی . شمیدیکی درجه گه
 کیلماز ایدك» دیره ک ملی موزه خانه لر تأسیس
 ایتو حقنده برسوزگنه یازام :

عمومی خلقدنك احساسی توبان بولدیغندن
 حاضرگه مخصوص بر جمعیت تشکیل ایدیلوب
 ایشکه باشلارلردیه حکم ایتوب بولمی . تشکیل
 ایدیلو حقنده ایکی شی خاطرگه کیله :

بعض افتدارلی آثار عتیقه غه هوسلی باي
 لرنك ایسکی اثرلرنی جیوب ملتکه وقف ایدوب
 قالدرمقلری ایله در . روسیه اهل اسلام ایچرو-

«قادیئنگ کورینگان اعضالری فتنهنگ برنجی سبیلرندندر» (بیت ۵۱) یا کلیش و کیر یسنجه ترجمه. درستى: «خاتوننگ عادتده آچق یوری تورغان اعضالری فتنهگه سبب دگلدر». (۳۳) هذا ما يتعلق بكشف الوجه وألبدین، اما ما يتعلق بالحجاب بمعنى قصر المرأة... (بیت ۶۵) ترجمهسى: یوزوقوللرنی آچماقدر. اما حجابکه تعلقلی قادینی اولرده حبس ایدوب ایرلر ایله قاتناشودن.... (بیت ۵۲) یا گایش و مغلوق. توغریسى: «خاتونلرغه یوزلرینی و ایکی قوللرینی آچو حقندهغی سوز اشبو قدردر. اما خاتونلرنک اویگنه اوتورولری، اهرلر ایله آراشودن طیولولری معناسنده اولان حجاب حقندهغی....»

(۳۴) وقرن فی بیوتکن... آیه کریمه دن. (بیت ۶۶) «اولرگزده وقار ایله استقامت ایدگز». مترجم آیت کریمه ده گئی «وقرن» سوزنده گئی «واو» نی نفس کلمه دن ایتوب «وقرن» سوزینی «وقار» دن آلونغان ظن ایتدیگندن «وقار» ایله... دیه معنا ویرمشدر. فی الحقیقت «ونک» «وقرن» نك و اوی عاطفه اولوب «قرن» سوزی ده قراردن آلمش «اقرن» سوزندن تخفیف ایدلمشدر. ایندی «وقرن فی بیوتکن» نك معناسی توپ توغری: «هم ئهلر یگزده قرارلانگز اولدر» والسلام.

(۳۵) یشیر الی عدم الرغبة فی المساواة فی هذا الحكم وینبها الی أن فی عدم الحجاب حکما یذبی اعتبارها. (بیت ۶۷) ترجمهسى: «خدای، سزله ای رسول قادیلری باشقه قادیلر کبی دگلسز!» جمل سیده بو حکم ده مساواتنی اعتبار ایتماز، حجاب احترام و اعتباری لازم اولان نرسهگه تنبیه ایتماز ایدی» (بیت ۵۳). یا کلیش و کیر یسنجه ترجمه.

ویرر» (بیت ۴۲). بو الك ناچار یا گیشدر. اگر مقصود خاتوننگ اولوم یتاغنده اولوی اولسه ایدی، عبارت: «ولو كانت متعلقة بالفراش» اولور ایدی. حالبوکه بو معنایی ایفاء ایتهر ایچون عربجه ده بو کبی عبارت ده قوللانیدر. توغری معناسی: «حتی نوشا کگه (یاتاقغه) تعلقلی سرلرنی ده قالدیرماز. همه - سینی چفاروب توگار».

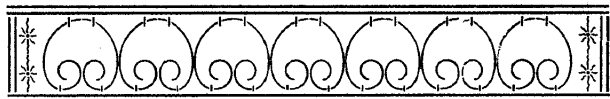
(۲۹) وان تلقى بنفسها فى غمرات الشهوات التى لا تسلم مهما كانت من الخطر و العذاب والندم. (بیت ۵۲) ترجمهسى: «نه قدر عذاب و اوکنچی اولسه ده شهوتینه اوزینی تسایم ایتماز» (بیت ۴۳) بونک توغری ترجمهسى بویله در: «واوزینی، هیچ بر وقت خطر دن، عذاب دن و اوکنچدن خالی اولمایان شهوت باتفاقلرینه ناشلاماز».

(۳۰) وكل من عرف التاريخ يعلم أن الحجاب دور من الادوار التاريخية لحياة المرأة فى العالم. (بیت ۵۵) ترجمهسى: «هر کم تاریخ بلور ایسه حجابنگ قادیئنگ دنیادهغی حیاتنده هر دور و صورتکه کروینی بلور» (بیت ۴۵). بو یا گیش. درستى: تاریخن خبردلر اولان هر کشیگه معلومدرکه، حجاب، خاتون حیاتندهغی تاریخی دورلردن بر دوردر». (۳۱) فكيف يمكن لرجل ان يتعاقدها...

(بیت ۵۹) ترجمهسى: نیچوک بر قادیینی کورمازدن، طانیمازدن نکاح ایله بلور. (بیت ۴۸) بونک یوغاری یاغندهغی «خولت الشریعه... دن سوئغی سوزلر آپ آچیق کورستوب طورادرکه، مونده تعاقندن مراد نکاح عقدی اولمیجه مطلقا بربر عقد اشله مکرر».

(۳۲) لیست اسباب الفتنه ما یبدو من اعضاء المرأة الظاهرة (بیت ۶۴) ترجمهسى:

ادارہ: اگر وہ معترم ذا کر آفندی کندی
ترجمہ لرینی مدافعہ ایدہ چک اولسہ «شورا»
بیتلری آچقندر .

بزلردہ سودا گرک

انسانلرنک کون کچر مکارنسدہ راحتسز
اولمقلرنندن صافلانورغہ سبب اولسون ایچون
دین مبین محمدی بالغان سویلامکنی منع ایتدیکی
حالده شایان تعجدرکه بزم خلقمز خصوصا
اوزلرینی دیندار صاناوچیلرمنزنگ کوبسی
سودالرنده بالغان سویلامکنی عادت ایتمشلر
وبتون معاملہ لری بالغان سویلامکن عبارت
اولوب قالمشدر .

بعض بر سرلر وباشقہ لره ضرر نیکدرمی
طورغان چیلرلر اولمقی سودا معاملہ سنده البتہ
ضروردر . بلکه بوشیلر سودانک قاعدہ لرنندن
بر قاعدہ اولور . بونکله برابر معاملہ ده امنیت
کسب ایتمک هم لازم اولسہ کرک . امنیتنی
کسب ایتمک یالکز درست سویلامک سببندن
گنہ اوله بیلور .

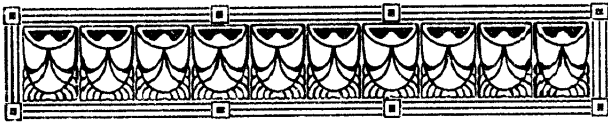
بو کونده بزم ناتار سودا گرلرنده عمومیت
اوزرنده طوغری سویلامک وسوزگہ اشانهق
بتمش وبونک نتیجه سی اوله رق آرالرنده امنیت
قالمامش بری ایکنچیلرنک ضرر کورمگینہ
شادلانمق عادتق شایع اولمشدر . بلکه سوداده
اولان مقصد ، اوزلری فائده کورمکن زیادہ
باشقہ لرغہ بر ضرر کتورمک وبونک ایله
لدنلنمکن عبارت اولمشدر . اوشبو بوزوق
عادتلرینی کندیلری «سودا گرچیلک» صانارلر
وشونک ایله افتخار ایلرلر . حالبوکه اوشبو

توغریسی : «ئی پیغمبر خاتونلری ، سز باشقہ
خاتونلر کبی دگللسز!» سوزی ایله بو حکمنک
باشقہ خاتونلرغہ یورمگاناگینہ وبو نوع حجابنک
باشقہ خاتونلرده بولونماوینده شایان اعتبار
حکمتلر وارلغینہ اشاره وتنید ایتہدر .»

(۳۶) ولو عاملنا اخوتها الصبیان کما تعاملها
وحبنا هم فی البیوت حتی بلغوا سن الخامسة
عشرة لکانت النتيجة واحدة . (بیت ۷۳) . تر-
جمہ سی : «هر قزنی اونبشکه ایرشدیگی کبی
حجاب آستنده اولرده حبس ایدر ایساک نتیجه
بز کورستد کچه بدر» (بیت ۵۹) بو بوسبونون
یا کلیشدر . توغریسی بویله در : «اگر قزنگ
کچکنہ انیلرینہ ده ، آگامعاملہ ایتدیگمز کبی معاملہ
ایتوب ، اون بیش یاشلرینہ قدر ئه وگہ یابوب
قویسه ایدک نتیجه هیچ شبه سز بر تورلی
اولور ایدی .»

(۳۷) مغالطة زوجة خادمها . (بیت ۸۲)
«ایرینک خادمہ سی ایله قاتناشودن» (بیت ۶۵) .
درستی : «خدمتچیسینک خاتونی ایله آراشودن» .
(۳۸) طرقت دیارنا حوادث ... (بیت ۸۳)
ترجمہ سی : «مملکتمزنی داخلی و خارجی
اختلال اعاطہ ایتمش» . «حوادث» «حادثة»
نک جمع سی اولوب «وقوعات» معناسننده در .
اختلال ایسه ترکلرده ، عربچه ده گی «ثورة»
معناسننده قوللانادرکه مونی روسچه ده «ریوا»
لیوتسیا» دیلر . تحریر المرأة کتابی یازغان
چاقده البت مصرده اختلال (ریوا لیوتسیا- ثورة)
یوق . مؤلف ده اختلال وارلیغینی ادعاء ایتمی .
اول یالکز ایتہ : «مملکتمزنگ باشینہ تورلی ،
تورلی وقوعات کلدی» .

مونه اشبولر کبی الوغ یا کلیشلر
ترجمہ ده دخی کوب اولسده شیمدیلیک اشبو
قدر کوسترمکله اکتف ایتهم . ع . بطل .

باشقردلر (۱)

کیریلوفنڭ «اوغا» غه کندیکی یوقاریده ذکر ایدیلگان ایدی. بو هم طنج قایتا آلمادی، اوفاغه ۱۳۰ چاقروم برده بوگاده ۶۰۰۰ قدر باشقردلر بردن هجوم ایتدیلر. لکن فاتیح صوغش بعدن کیریلوف غلبه تابوب، بیک کوب باشقردلر قریدلرینی یاندیروب هلاک ایتدی. شول طریقچه کوچ حال ایله اوفاغه قایتوب یتدی. باشقردلر بارچهسی آنلی بولوب، چیاولی عسکر ایچون بونلر ایله محاربه چیتن اولدقندن باشقردلری باصدمتی ایچون تورلر «واغا» بویندهغی قالمقلردن ۳۰۰۰ قدر، «دون» قزاقلردن ۱۰۰۰ قدر، جاییق قزاقلردن ۲۰۰۰ قدر آنلی عسکر جمع ایدوب، باشقردستانغه کوندلر. دبلر، عین شول وقتلرده رومیه نسوف ایله کیریلوف بر پرویقت (لایحه) ترتیب ایدوب ایمپیراتریتسه «آناغه» تقدیم اینمشلر ایدی. لایحه نڭ بعض مادهلری شونلردر: (۱) باشقردلر ستانده طارخانلق اسمی بتریلوب، بارچه سینی یاصاچنای ایدوب قالدرو. (۲) آرالرنه طور-غوچی تیبیتار میشار طائفهلرینڭ، صداقتلری ایچون باشقردلردن آرینداغه (اجاره گه) آغان یرلرینی بتونلهی اوزلرند قالدیرو. (۳) ایولرنه قورال آصراودن منع ایدو. (۴) اویزلرنده تیر-چیلر طوتونی بترو. (۵) شهرلردن قریه لرگه تیرچیلر، کومشچیلر چغوب یورونی منع ایدو. (۶) باشقردلر آراسینه کریپستلر (قلعه) لر بنا ایتو. (۷) هر ژولصدن ایکی استرشینا صایلاب، آنلرینی هر اشدن مسؤل ایدو. (۸) هر یولده

(۱) باشی ۱۵ نچی عددده.

بوزوق عادت سببندن بزم تاتار سوداسینڭ کوندن کون برکاتی قاچارغه باشلامقده وسودانڭ جانی اولان کاپیتال (سرمایه) ده طوغریلق ایله معامله ایدنلر، باشقه لرنڭ ضررلرینی دگل بلکه کندیلرینڭ فائده کورمکلرینی برنچی مقصد ایدوب طوتهقده اولان خلقلرغه کوندن کون کوچوب طور مقده در.

هر کیم اوز کوزی ایله کوروب بیلسه کرکدرته: ینگل کسبلر، طوغری سوداگرلر قولىنه کوچوب اڭ آغر کسبلرده یالغانچی وامنتسز آدملرده در.

الله تعالی رحمتنده اولسون بنم بردوستم هر وقت: «دنیا بهاسی اولان طوغری سوزگه تاتار سوداگری اشانمیدر وتاتار سوداگرلر-ینڭ کوبسی ده درست سویلامیدر» دیهدر ایدی. بن بو سوزنی تاتارلر حقنده افتراکی کورر ایدم. شمدی تجربسه ایتدیکم صوڭ معلوم اولدی، مذکور سوز افترا دگل بلکه غایت درست بر حکم ایش.

اگرده بزم سوداگرلر مزمانه غه موافق صورت ایله اشلرینی توزاتماسلر، همیشه اشلری یالغان وخیانتدن عبارت اولسه و همیشه بربرینڭ ضررینه قصد ایدوب طورسلر، خواجه نصرالدین چه اوزلری اوطورمش بوتاق توبنی اوزلری کیسوب شغللنسلر، مطلقا بیلسونلرکه برسی آرتندن ایکنچپسی اوله رق یغلاچقلر، آغر طورمشلرغه، تاغلرینی کوناروب طورمق قییلندن آغر مشقتلر آستنه قالاچقلر، قوللرنده اولان بارلی یوقلی سرمایه-لرندن ده آیرلاچقلردر. اگرده بو دعوانی اثبات ایدرگه حاجت کورلور ایسه یوقاریده ذکر ایتدیکم سوداگردوستمنڭ یومیه دفتردن بعض حادثه لر نقل ایده چکم. سوداگر.

۱۶۰ قدرسینی اسپر ایدوب، شول جملہ دن ۹۸ بنی
 صالدا ت خدمتینہ آلدی، قالغانلرینی مهاجر
 روسلرہ اولاشوب ویردی، ایسکی یوز قدر
 قریہلرینی یاندیروب، یر برلہ تیگنر ایتدی.
 کیریللوف بونک ایله گنہ کفایہ لنمای باشقرد
 آراسندہغی ائک اعتبارلی «آزیف» اسمندہ گی
 مسجدلرینی طوزدیروب یوق ایتدی. شول
 آرادہ کیریللوف آوروب کیتدی وشونک ایچون
 اوفاغہ قایتدی. یرینہ دە رومیہ نسوف کلدی.
 باشقردلرہ مغلوب اولاشلادی شونک ایچون
 اختلالہ ریاست ایدوچیلرندن ۱۹ قدریسی
 جماعتلرینی «دیم» صوبنک یوقاری طرفینہ
 کوندیروب اوزلری رومیہ نسوف غہ کلوب عفو
 طلب ایتدیلر. لکن رومیہ نسوف عفو ایتمہ دی
 بلکہ، اوزلرینی قولغہ آلدی ہم «دیم» صوبنک
 یوقاری طرفینہ حرکت ایتدی. بر نہ قدر وارغاج
 ینہ ماک قدر باشقردلرینی فلچدن کچوردی ۶۰۰
 قدرسینی اسپر ایتدی، یوزگہ قریب قریہلرینی
 اوت ایله کویدردی. ینہ «آغای کوسوم» «سلطان
 مراد» نام رئیسلی ۱۲۰ قدر کشی ایله قولغہ
 آلدی.

صوگرہ رومیہ نسوف مینزلہ طرفینہ کیدوب
 آندہ ہم بیشیوز قدرسینی فلچدن کچوردی و نہ
 قدر خاتون قزلرینی، بالا چاغالرینی مهاجر
 روسلرہ اولاشوب ویردی. بعض آدملرنک کیگاشیلہ
 رومیہ نسوف اوزینک الذہ اسپر بولغان سلطان
 مراد نامنک گی رئیسلیرینی نوغای یولندہغی اختلال
 باشلغی قالمق آبزغہ ایلچی ایدوب کوندردی.
 لکن سلطان مراد کیری فایتمای قالمق آبز
 قاتندہ فالدی ہم قالمق آبزنی رومیہ نسوف ایله
 صوغشرغہ تشویق ایلدی، قالمق آبزده نوغای
 و قزان پوللرندن یدی ماک قدری عسکر جمع
 ایلدوب، آق ایدلنی کیچەرک اوفادن یوزیکرمی

(بتون باشقردستان دورت یولغہ تقسیم اولنمشدر)
 برہرگنہ آخون قالدیروب اذنسز یگی مسجد،
 مدرسہلر صالماسقہ، هر توری دینی وعظ
 ونصیحتلر قیلماسقہ یمین ایتدیرو، ۹) قزان
 گوپیرناتورینک اذندن باشقہ قزان تاتارلریله
 قز آلوب قز ویرشمسکہ؛ اگر قزان گوپیرناتوری
 بو اشہ اذن ویرسہ؛ بو طویلرندن نالوغ
 ایدوب بر یا ایکی آت آلورغہ. ۱۰) باشقرد
 یرلرینی تلہگان کشیگہ ساتوب بیررگہ.

اوشبو لایحہنی تصدیق قیلدرمق قصدیلہ،
 کیریللوف ۱۷۳۵ سنہ دە پیتربورغہ کیتمش ایدی.
 عین شول وقتلرہ نوغای یولی و قزان یولی
 باشقردلرینک عمومای قیام ایتمک خبری ایشتلدی.
 شول مناسبت ایله کیریللوف «باشقردلر قاتیغ
 جزا ایدلمکک اختلال بتمیہ چک» دیہ ایمپراتریتسہ
 «آناغہ» دوشوندردی. ہم ایمپراتریتسہ رومیہ
 نسوف غہ فرمان کوندیروب باشقردلری. شویلہ
 جزا ایدرگہ امر ایتدی: قریہلرینی ہلاک
 ایدرگہ، زاؤود خواجہلرینہ ضرر کتورانلری
 قتل ایله جزا قیلورغہ، یارارلقلرینی صالدا تقہ
 آلورغہ یاراماسلقلرینی قارا خدمتکہ قوشارغہ،
 خاتون قز بالا چاغالرینی روسارغہ اولاشوب
 ویررگہ، ایگونلرینی و حیوانلرینی عسکرلر
 فائدہ سینہ آلورغہ. بو فرماننی آلو ایله رومیہ نسوف
 باشقرد ایچینہ چغوب کیتدی، باروب یتو ایله
 ایکی ماک قدرسینی فلچدن کچوردی و نہ قدر
 قریہلرینی کویدردی. لکن فتنہ بونک ایله ننگہ
 باصولمادی شول آرادہ کیریللوفدہ پیتربورغدن
 اوفاغہ قایتوب یتدی ہم صوغش حاضرلکارین
 کوروب، ۲۶ نچی مارندہ بودہ نوغای یولی
 باشقردلرینک اوستلرینہ طاباسفر ایتدی. باروب
 یتو ایله ۷۰۰ قدرسینی فلچدن کچوردی ۱۵۸
 قدرسینی اسپر ایدرک، حیوان کبی بوغازلاندی.

کچدی . ینه شولوق جایق قزاقلردن بیش بوز
 قدر بر فرقهسی « طابینسک » طرفینه کوندرلدى .
 قزاقلر ایله باشقردلر آراسنده ایرته دن قارا
 تونگه قدری محاربه اولوب بوندهده قزاقلر غالب
 کلوب ، باشقردلر کلا دیرلک هلاک اولدیله .
 کیریلوفنىڭ آوروب قایتدیغی یوقاریده
 ذکر اولنمش ایدی کیریللوف بو آوروندن
 سلامتلوب شول سندهنىڭ اییولنده عسکر ایله
 « اورنبورغ » (حاضرگی اورسکی شهری) ینه
 کیتدی ، یولنده تصادف ایدن شمال و جنوب
 باشقردلرینی تورلیچه عذاب ایندی . شول طریقہ
 باشقردلرک عذابلی ، عذابلی اورنبورغہ باروب
 یتدی ، باشقردلرده تماما ضعیفله نوب قوزغالورلق
 حاللری قالمادی . ایکی سنه قدر دایم ایده ن
 باشقرد اختلالینه شونک ایله نهایت ویرلدى .
 بو اختلاللرده ریاست ایتنکان یوقاری مذكور ذاتلر
 دن : قالمق آبز ، آغای کوسومف ، عمر طارخانوف ،
 سابان ، یوسف اسمنده گیلری قولغه آلتوب ،
 بارچہسى منزله شهرند ، آصولوب اولدرلدىلر .
 باشقہلری تورکوم ، تورکوم کلوب ، حاکمردن
 عفو اوتندیلر و بوندن صوك کامل اطاعتده
 بولنولریله یهین ایندیلر . لیکن تورہلر کوبسینی
 عفو ایتمه یوب ، گناہلرینه کوره جزائلرینی
 ویردیله . مخصوص باشقردلرنىڭ اشلرینی قارو
 ایچون مینزله شهرند حکم کامیسیهسى آچولدى .
 بو حکم کامیسیهسىنىڭ قراریله ، کوب باشقرد
 قریه لرینی اوتغہ یاندرلدى ، یا که توزدیروب
 یوق ایلدى ؛ عفو استاب کلگان نچه یوز
 باشقردلرنىڭ باشلری اوزلدى ؛ بیش مک
 قدرسى یراق یرلره سورلوب ، یارارلقلری صالدا
 خدمتینه آلوندىلر ، یارامازلقلری قارا
 خدمتکه قوشولدیله بونلردن قالغان نچه مگلاب
 بالا چاغالرینی ، خاتون قزلرینی روسلرغہ

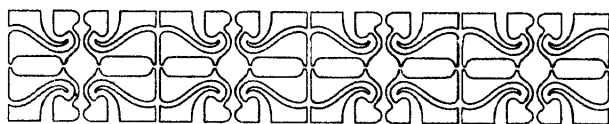
چاقروم قدر مسافهده رومیه نسوف عسکرینه
 هجوم ایندی ، روس عسکرندن ۱۸۰ قدرسى
 تلف اولوب ۶۰ قدریسی مجروح اولدى . بو
 جمله دن « اوسوف » دیگان پالقاونیقده وار ایدی .
 لیکن باشقردلرنىڭ مقصودى رومیه نسوفنىڭ کندوسنى
 اولترمک یا که تریلته قولغه آلوب ، صوگره اوز
 اسیرلری برله آلماشدرمق ایدی . مقصودلری
 اولمادی ایکی یوز قدر تلفات ویردکن صوگره
 قاچماغه مجبور اولدیله . شولایده قالمق آبز
 ایله عسکرینىڭ دردلری سونمى محاربه یه دوام
 ایتمک اولوب ، همیشه عسکر جیماغه باشلادیله .
 عین شول وقتده ، رومیه نسوفغہ مدد
 ایچون ۶۰۰۰ قدر جایق قازاغی کوندرلمش ایدی ،
 یولده کیتدکلری وقت باشقردلر ایله آرالرنده
 الوغ صوغش واقع اولوب ، باشقردلر بوندهده
 مغلوب اولدیله ، ۶۰۰ قدریسی تلف اولدى
 ۳۰۰ قدریسی اسیر قیلندى « اق » نهری تیره سنده
 ایکی یوز قدر قریه لری اوت ایله هلاک ایلدى .
 بو واقعه دن کوب وقتلر اوتمه دى « نیک »
 نهری تیره سنده باشقردلر طرفندن ینه مذکور
 قزاقلره هجوم ایلولوب ، محاربه شول قدر قوتلی
 بولدیکه ، حتی ایرته دن قارانغو کیچه گه قدر دوام
 ایلوب ، غلبه قایو طرفنه ایدیکی معلوم اولمادی .
 عاقبت غلبه ینه قزاقلر طرفنده قالدی باشقردلر
 « اوتیک » طرفینه قاچماغه باشلادیله . قزاقلر
 آنلرنىڭ آرتلردن قوغوب کیتدیله . اون چاقروم
 قدر قوغاندن صوك ینه یتوب کوبسینی قلچدن
 کچوردیلر قالغانلری طاغ آرالرنده یاشرونوبقنه
 خلاص تابدیله . عین شول وقتلرده قالمق آبز
 عسکرلریده رومیه نسوف طرفندن مغلوب
 اوله رق قاچمشلر ایدی . بو قاچقان باشقردلر
 بختسزلکلرینه قارشى مذکور جایق قزاقلرینه
 تصادف ایندیله ونه قدریسی بونلرنىڭ قلچلردن

اولاشنوب ویرلدى .

كىله چك وقتلرده باشقردلرنىڭ فتنه لرنىن
صاقلانوايچون، كيريللوفنىڭ تدبيريلى باشقرد
يرلرينه شول كرىپستلر بنا اولوندى : سريدى
بيروينسكى، كيريللوف، كاراولنى، بوزاو -
لوغسكى، بورسكى، كراسنا سامارسكى،
طابينسكى، كراسنا اوفيمسكى، مياسسكى، قزل
طاشسكى، چوباركولسكى هم بولرغه باشقهلر .
شول طرىقچە ۱۷۳۴ سنه لردە باشلانغان
باشقرد فتنه لرى ايكي سنه قدر دوام ايدوب،
كيريللوفنىڭ تدبيري هم تاتيشچى وتيفكيلوفلرنىڭ
ياردمىلە باصدرلدى . لىكن بو فتنه لردە آزابلانە
طورغاچ كيريللوف چاخوتقە آرووينە مبتلاء
اولوب ۱۷۳۷ سنه نىڭ ۱۴ نچى آپرىلندە دنيادن
اوتوب، گودەسى « سامارا » شهرينىڭ ايسكى
صابورى يانندە دفن اولوندى .

آخري بار .

« م . هادى . »

چواشلر

VII

طورمىشلىرى وبايراملرى .

علم ومعارفدن يرافلاشمىش خلقنىڭ طورمىشى
أشاكى وپچراق اولوى طبعى برحالدر . بدوى
ووحشى قومنىڭ بت واولا كسه آشامق، بوغاز
قانن ايچمك كىي پيس عادتلرى همەسیدە علم
ومعارفسىزلىكدن كىلدكى هر كمنىڭ معلومى اولسه
كرك .

چواشلرنىڭ دە بوندى عادتلرنىڭ كوبسن

قىلورلردن ناشى، صاصى وپيس اويلردە طورو
لرى، پچراق وات بالاغان صاوناردن آشاولرى،
طوزان وتوپراقلى چوپلىكلردە آوناولرى هم
مدنيتدن يراق، علم ومعارفدن حظسىز اولدقلرنىن
ايدكى معلوم اولسه كرك . آرالرنده ادبيات،
نظافت وحفظ صحت كه عائد بررساله اولماسونده
شو ملت پا كلك نظافتنى قايدن آلا بلسون !
چواشلرنىڭ، طورا طورغان يرلرى
(ايولرى) كوب وقتدە « قارا ازبا بولادر . »
« قارا ازبا » نىڭ ميچى مورجاسز بولوب،
چىغان توتونى اوي ايچينە طولادر . توتون چىغار
ايچون ميچنىڭ ايكي ياغندە غى استينالرنده
كچكنە گنە ايكي توندوك تيشكى بولا هم ايشكلرى
ايكى قات بولوب بر قاطى نىڭ اوستى آچىق بولا .
ايشكنىڭ ايكنچى قاطن آچىق اوستى آچىق
ياغندن توتون چىغوب طورادر .

ميچ يانندە كيرپچىن اويوب ياساغان بر
چوغورلى نرسە بولوب، شونده اوت ياغالردە
اوستينە قزان آصوب آش پشورلر .

كرك ميچ ياققانده وكرك آش پشركانده
بولسون اويلرينىڭ اچى كوز آچا الماسلىق
توتون بولادر . ترهزەلرى آز، كچكنە بولوب
پيالا وبعضا قارندىق دن ياصالوب قوروم وتوزان
ايله بويالدىقندن ياقئىلەقنى آز يبارەلر . شوشى
سبيلرگە مبنى اويلرينىڭ ايچكى ياق استينالرى
قابقارا قوروملى، غايت صاصى ونچار هوانى،
يمان ايسلى همەدە قارانقى بولادر . قصه سى :
اويلرى ايله مونچەلرى نىڭ آيرمالرى بيك آز
بولوب حتى اويلرى كوبراك ياغلىقندن مونچە -
دندە أشا كيراك دىەرلىكدر .

شوكا كورەدە چواشلرنىڭ كوزلرى ياشلانوب
طورغان آروولى، صولشلىرى طغز، مىلرى
ضعيف واوزلرى آكغرا بولا .

کوننی ایتکانلر. حاضرندە ایسه یکشنبه کون ایتوب روسلرنڭ باشقه بايراملرنده اوزلرنکی کبی ایتهلر. بونڭ سببی ایسه: خرستیان دینینه کرگان طرف کوب اولوب آنلرغه ایارمادکه طورمشقه ضرر کیلونڭ نتیجه سیدر. چونکه حاضرندە چوقنماغان چواش، اول صایون باری ۳-۴ یورطقنه اولوب، اوز باشلرینه بايرام واوز باشلرینه سودا ایتوده ضرردن باشقه، آنلرغه بر فائدهده یوقدر. شونلقدن کوب طرفقه ایارهلرده برکه اشیلر، برکه سودا ایتهلر، برکه بايرام یاصیلر. (دیپک: بونلریده طور- مشقه ایاهروب کون بکون روسلاشو طرفینه آوشالر).

حاضرندەده مسلمانلر کوبراک یرلرده بايراملرن جمعه کون ایتوچی چواش اوللری بعضا کورلگالی. بايرام کونلرنده اش اشلامیلر، مونچه کروب اوزلرنچه پاک آتالغان کولماک اشتهنلر کیهلر. ایرلری قاراول اوینه جیولالرده هر تورلی حکایه واورام خبرلرن سویلاب کون اوزدرالر. خاتونلریده شولایوق فابقا توبینه جیولوب اوطروب کون اونکارهلر. جای کونی بولسه قزلری ویکتلیری اندر آرتلرینه صو بویلرینه کیتوب جراب و بیوشوب قارانغیغه قدر یوروب قایتالر. کوب وقتده کورشلی اوللرغه باروب، اورام اورتاسینه توگارکلانوب باصالرده، قایسی اولنڭ یکت و قزلرن ماقتاب، قایسی اولنقن یمانلاب بیتلر ایتوب کیتهلر. جرلرندن بر دانه سن بو اورنده یازسام شاید ضررسز اولورظن ایتنه من:»

صراچه پده ایسرهپ پایان پیرده بیت لایخ

ته بردی بالخرسه نیرن چوارلری پیت پیزخ معناسی: «اچه مزده ایسره مز چونکه بو کون یخشلی کون-ته بردی آلی قزلرینڭ اوزلری

یورت اسبابلری غالباً ایسکی دن قالغان وایسکی اصولدهغی نرسه لرگنه بولوب آش ایچون بولغان صاوت صابالری آغاچ و قزل بالچقدن، اوللرده یاصالغان، چولماک، قوفشین، طاش طاباق کبی نرسه لر بولادر. آنلرنی ده یخشیلاب جومیچان قانروب بترهلر.

کولماک، سولگی، صارفیتکه کبی نرسه- لرنی سالور ایچون، صدق اورنینه، قابق وقاین طوزندن یاصالغان ارجه، شانچک (بویا- میچان طبیعی کوینچه آغاچدن یاصالغان صاندق روشننده بر نرسه)- لری بولا. یوقلار ایچون مندر ویاصدقلری کوبسنچه قالون کیندر قاپچقغه طولترغان صالام وپچان بولا. بعضیارنڭ تاوق وقاز جونلرندن یاصالغان بولسه ده، اوز- لرینڭ تریبه سزاکلرندن، طشی قاطوب، جونلری صاصوب بنگان بولادر. چواشلر کوب وقتده پچراق ایدهنگه، تریک آراسنه یاطوب یوقیلر. یورت قارالتیلری ایسکی اصولده تکلفسز بولوب گوزللكدن یواقدر. خلاصه: چواشلرنڭ طورمشلری پیس وپچراق، اشا کینک ایل چلغانغان بولوب اوزلرندن باشقه قوملرگه نفرتنی موجب اولورلق درجه ده اولمشلردر. فقط شونیده تکرار ایتوب کیتماک لازمدرکه: چوا- شلرنڭ بورونلرینه معارف ایسی یخشوق کردی. چواش یاشلری، حاصل ایتدیکلری، علملرینی تاراتورغه واوزلرینه ایش آرتدرغه چنلاب کرشدیلر. شول سببلی بوندی قبیح ایسکی طورمشلری ده آفرون آفرونغنه بولسه ده آیاقدن یغلوب آنڭ اورنینه، زمانمه موافق، یا کا طورمش اورنلاشه چقی امیدلیر.

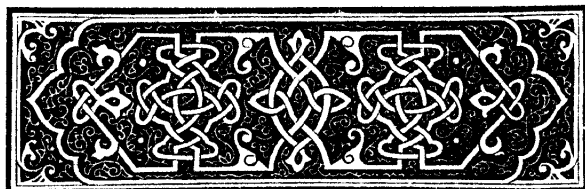
چواشلرنڭ اوزلرینه مخصوص بايراملری اولده کوب بولغان. هفته ده بايراملرن جمعه

نصیحتلر سویلامکده اولدقارینی حکایت ایدرلر .
المؤید، اللواء جریدهلرنده اعانت دفتری
کورلوب طورلور . اول طرف مسلمانلری بر
بری ایله یاریشوب احسان و تصدق ایتمکلهلردر .
لکن بردن مجموعهده اورن آزلغندن و ایکنچیدن
خلقلرنک - بویله شیلرنک اهمیتلی ایدیکنی اوزلری
گوزل بیلدیکلرندن آز سوز ایله گنه قناعت
ایتدک . «عقللی آدم گه اشارت کافیدر» .
کوگر چینلری ، چبچق و تورغایلرینه قدر الله
تعالی نك حمایتنده محترم و امینک اوزرنده
باشامش بر اورنک انسانلری و مسلمانلری
حقنده اوزون سویلرگه حاجت یوق . انشاءالله
خلقلر اوزلرنک حاللری قدر انعام و احسان
قیلورلر ، الك ربجلی سودا اوشبو اولسه کرك ،
بوندن غفلت ایدوب قالمازلر .

اوشبو مناسبت ایله مکة مکرمه دن محترم
بر ذات طرفندن یازلمش بر مکتوبنک بعض
جملهلرینی یازسه ق ضرر اولماز . سوز آراسنک
اوشبو ذات دیور : «قومیسیمون عالی خطابنی
شوراده اوقوب ارفاداشلرمز ایله برابر مینون
اولدق . قومیسیمون اجتهادینک نتیجه سی اوله -
رق ایلسکده تخمینا ۱۶ قیراط اولان صو شمدی
۲۴ قیراطه ایرشدی . بو کونده صودن شکایت
ایدن یوق ، هر کیم صو محتاجلی بتدیکی
سببلی الله تعالی یه حمد و ثنا ایتمکده ، اعانت قیلو -
چیلر و خدمت ایله مشغول اولوچیلرغه تشکر
ایتمکدهلردر . ۴-۵ یوز لیرا صرف ایدلوب ،
صو یولی تعمیر ایدلدی . راتب پاشا زماننده
۹۰۰۰ لیرا صرف ایدلمش ایسه ده بر ثمره کور -
لماش ایدی ، زیرا مذکور پاره نك اوندن
یالکوز بری گنه عین زبیده گه صرف ایدلوب
قالانی کیسهلر ، بوغاز و قورصاقلر تعمیرینه
صرف اولنش ایدی . ۱۰ نچی رجب دن صوك

بر قارش « دیما کدر .
بایرام آزقلرنک الك معتبرلری : برهنگی
پیروغی ایله اوی صراسیدر .

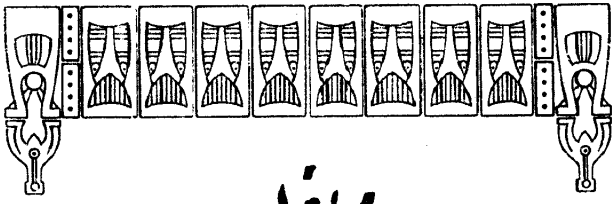
« ظریف بشیری »

مكة مکرمه ده حیات اثری

عین زبیده (صو) . یگی والی (غوبرناتور) . مدحت
پاشا تربه سی .

۱۲ نچی عدد «شورا» ده کعبه شریف
کورشیلری اولان اسلام قارنداشلرمز نك صو ایله
علم گه محتاج ایدیکلرینی و اوشبو ایکی نورلی
حیات سببنی تحصیل ایدر ایچون الك بیوک شیخلر
و معتبر عالملر ، انابتلی تاجر و باشقهلردن مرکب
بر جمعیت خیریه (قومیسیمون عالی) تشکیل
ایدلدیکنی ، اگرده استانبولده اسماعیل حاجی
اسمینه اعانت ییارلور اولسه اوشبو جمعیت
صندوغینه سلامت تابشلاچغنی مختصر صورتده
یازمشیدک . اگرده مجموعه مز تحمل ایتسه ایدی
بزلر بو طوغورده هر عددده بر قدر یازوب
طورر ایدک . فخر کائنات افندمز حضرتلرنک
آنادن طوغوبده اکثر عمرینی کچرمش و الك
ایلك اولارق وحی ایله مشرف اولمش یرنده
اوطورمقده اولان قارداشلرمزگه اعانت ایله قول
صوزمق تیوشلی ایدیکنی حالمز بتدیکی قدر
سویلر ایدک . مصدره چیمقده اولان عرب
جریدهلری هر عددلرنده دیورلک بو طوغورده
ستونلری طولیسی شیلر یازالر ، واعظلر و خطیبلرنک
جامع و مسجد شریفلرده بو طوغورده اثرلی

زیر تعلیم

آمریقاده تعلیم و تربیه

تعلیم و تربیه ننگ اڭ ترقی ایتدیکی مملکت آمریقا ایتدیکی معلوم. آمریقانگ بو کونکی مکتبلری ایله بو کونکی اصول تربیه لری بوندن ایکوز ییل قدم اولانلرینه تمام باشقه بر حالدهدر.

بو کون آمریقاده هر شی عملیاتی و تطبیقاتی ایله برلاکده اوقولور. اوشبو سببدن مکتبلر برر دار الصناعته روشلرنی آلمشلردر، آمریقاده اولان تعلیملر بو کونده مجانا دییورگه درستدر. اڭ فقیرلردن باشلاب اڭ بایلرینه قدر اولانلرنگ بالالری مکتبلرده یاناشه اوطوروب تحصیل ایلرلر.

آمریقاده تقریباً ۱۸ میلیون شاگرد اولوب بونلردن ۱۶ میلیون فدرلیسی عومی مکتبلرده مجانا تحصیل ایدرلر. صا کفر اولر، صوقورلر و باشقه بونگ کبی خصوصی مکتبلرنگ شاگردلری بو حسابلرغه داخل دگلملردر. هر حالده آمریقاده اولان ۸۰ میلیون اهالینگ دورندن بری شاگرد اولوب علم تحصیل ایتمک اوستنده اولورلر. اوقور ایچون زعمت چیکمک و مشقت کورمکنگ نه ایدیکندن آمریقا بالالری و شاگردلرینگ خبرلری یوقدر. اوشبو سببدنرکه تحصیل کورمامش آدملرگه آمریقاده پک نادر تصادف ایدلنور.

آمریقا شاگردلری مکتبدن درس بتروب چیققلری ایله طوغریدن طوغری یا تجارت

طائفی اطرافنده پک گوزلر و شده یغمور یاغدی، خلقلر و حیوانلر ایچون بو یغمور قرارسز بر رحمتدر. لکن علم قعطلکی هنوز باقیدر، اعانت ایدوچیلر اولسه فوق العاده بیوک ممنو نیت ایله قبول اولنور. یگی والی فریق فؤاد پاشا طائفی شهرینه کلوب عسکر قشله لرینی (کارمه)، خسته خانه و حبسخانه لری قارادی. هر بری ایچون اطهار اسفی ایلمشدر. مدحت پاشا فبری اوستنه سالنه چق قبه ننگ نیگزی سالندی. قازلمش چوقرینه والی کندیسسی توشوب دورت کوشه سینه دورت بیوک تاشلرنی اوز قوللری ایله بسم الله آیتوب سالدی. سوکروه دن مدحت پاشانگ مظلوم و مغدور بر ذات ایدیکینه دائر خطبه سویلادی.

جمعه نمازینه واردیغنه اتلی عسکرلره نطق سویلادیکنی بالذات کندم دگلادم. فصیح و اثرلی ایدوب و عظ ایتدی و: - ای محترم عسکرلر! دیانتنی الدن براقمه گز! الله ورسولینگ امرلرینی برینه کتورمک طوغر و سنده مساهله ایتمه گز! ضابطلرگزه، اولی الامرله اطاعت ایله گز! قرآن عظیم الشان بزلره بونکله بیورر، اگرده اوشبونلرنی برینه کتوزر اولسه گز سزلرده شانلی عسکر اولورسز - دیدی. والی آغزندن بویله نصیحت ایشندیکنده نه قدر کیفم کلدیکنی و کندیسینه نه قدر محبت ایتدیکنی تعریف ایده بله میورم. مکه مکرمه ایچنده جیاد محله سنه گگی عسکرلرنی طیشاریه چیقاروب شونده اولان عسکر قشله - سینی خسته خانه ایتدیله و ایسکی خسته خانه نی مکتب قیلدیله. جیادده اولان طوبچی عسکر قشله سینی هم مکتب قیلوب استانبولدن ماهر معلملر چاقرله چغی روایت ایدلنور، بقالم.

و يا صناعته كه كوشورلر .
 مکتبلرنىڭ مكميل ، اوقو اصوللرىنىڭ يىنگل
 و قولاي اولمىقىنىڭ سىبى آمريقانڭ حكومتىدىن
 زياده بايلرىنىڭ اجتهادلرى و غيرتلىرىدۇر . آمريقا
 بايلرىنىڭ مکتب و علم يولىنىە صرف ايتىش
 خيراتلىرى فلم ايله تعريف ايدىلماز .
 مکتب ابتدا ئىللىرىنى تمام ايدىن شاگردلر ،
 امتحانسىز اولهرق اعداديلرغە و اعداديلرىنى
 تمام ايتىمىشلىرىدە دارالفنونلرگە كىرىلر .
 آمريقا شاگردلرنىە درس حفظ ايتىمىڭ
 يوق كىيىدۇر . بلكە هر درس تجربه و عمليات
 ايله اجرا ايدىلنور .
 مکتب اعداديلر شىهرلرگە خاص اولماي

حتى زور ياكە مركز اولان قىرىلرگە قدر
 واردۇر . اعداديلر دورت صنف اولوب اكثر
 درسلىرىنىە اوقومىدىن و هر اوقومقە اولان تىللىرىنىڭ
 عملياتى اجرا ايدىلور .
 آمريقادە تحصيل يوللىرى شول قدر
 يىكلىنىمىشلىرىدە شاگردلر علم تحصيل ايتىمىنى اوين
 و كوكل آچىق يىرنە حساب ايدىلر .
 مکتبلرنىڭ كولىگىنى كوستىرمىڭ اىچون
 ايسە دارالفنونلرنىڭ سانلىرىنى بيان ايتىمىڭ كافيىدۇر .
 بو كوندە آمريقادە ۴۱۶ عدد دارالفنون واردۇر .
 (روسىيەدە بتون دارالفنون ۱۰ عددۇر) .
 اعداديلر و ابتدا ئىللىرى ايسە بوگا قىياس ايله
 يىلنور .

شورا

«شورا» دە مذکور برژورنالنىڭ التماسىنىە بنائ تىرتىب ايدىلمىش منظومەلر :

I

اي عزيزم ! سن اوزگىنى « كم ايدىكىمنى بلم » * دىب فكر قىلساڭ خطادىر ، چىكىمە سوزمدىن الم
 چونكە هيچ بر كوز اوزىنىڭ آلماسىنى كورەمز * دىخى هيچ بر كىف اوزىنىڭ بىلازگىن دوتەمز
 سكا تىلق ايدىنلر هم مداهنلر اكر * يورر ايرسەلر يانكەدە ، اول يورشلر بىك خطر
 چونكە آنلر سنىڭ ايله هم حقيقت آراسون * سد ايدىرلر باغلايورلر ، سن دە هم آلدانەسڭ
 دوست صادق ايله دشماننىڭنى فرق ايتىمگە * ايستر ايسەڭ ، بن دىيەيم سال قولاق ايشتمەگە :
 مغرورانە اشلىگان عىيلرگىدىن بر كىشى * خوش اصول ايله خىبر و بىرمىڭ سكا بولسە اشى
 شول آدمىنى دوست صادق دىو بىلگىل همان * عىبىڭى بلوبدە سنى مدح ايدىنلردىن بىمان
 بوندان مداحلر ايسە سكا چىن دشمان ايرىر * جزئى بر عىبىڭ كورنەسە آنلرە شادلىق ايرىر .
 عاقل آدم شول اولوركە : اوزىنىڭ عىيلرىن * بلدرەچك يوللرىنىڭ هب آچار ايشكلرىن .
 احمق آدم ايسە بونىڭ عكسىلە عمل ايدىر * بد اشى قىلور دە ستر ايدىرگە سعى ايدىر .
 كم كە اوز عىبن اونودوب باشقىيە نىمەز ايسە * كىندىنە سوميانى هم اغيارە سومز ايسە
 اول كىشىنى سن كمالات صاحى دىب آڭلاغل * هم شونىڭ كىبى بولورغە دە بىلىڭىنى باغلاغل
 قزانده آخوند شرف الدين الكوستراماوى .

II

اوزگنى تانومق فكريده بولسهك يالغشاساك دوست! * كوز اوز آلماسىنى كورەي بلاگن طوتميدرشول اوچ يانگده بولسه يالمانوچى آلد اوچى مداهنلر * سىڭ ايله حقيقت آراسىدا سدر اول جنلر سىڭ اياڭ دوستلر كى نقصانلر كى ايتوچيلردر * واڭ دشمانلر كى ماقتاب سنى ايرەيتوچيلردر فراست اهلى شولدر اول ئەزىرلر اوزىنە يوللر * وشونلر ايله هر عيىن بلوب نقصانىنى يوللار چن ايرشول: اوزىنە سويىمى كشيگە سويىگان اشنى * اوزن اوتوبدە هيچ بر باشقەلر ايلەدە بولشمى معلم : عيىد الله الرودى .

بر شا كردنك سوغانه :

اي سوغانم ، مين سىڭا لايى توگل ، معذورمن ؛
 سين ميڭا لايى توگل - سين حورسك ، مين خورمن ..
 مين سىڭ سوغان توگل هم مين سىنى كورگان توگل :
 آه كوكل كورگان كوكل ، سيزگان كوكل ، سوغان كوكل !
 بلەم ايندى سين مينى سوميسك ايندى ، سومه سين ،
 تىك مينى ، سىنى سويودن طيبيسك ايچ ! . طيمه سين .
 بو حقير عاشقنى عفو ايت هم سىنى سوسە مدە و ..
 وسىڭ عشقكده سىنى كورمىچە اولسە مدە اھ !
 بتدى طاقت فالمادى هيچ ايندى حالدن طايامن ؛
 عشقك ايله يانە يانە مين تمام صارغايامن ..
 آھ ، سوغانم هيچماسە اولمىچە بر كورسە م سىنى ..
 يوق ، كورە لمەم .. بولماسە ، اولگنچە تىك سوسە م سىنى !
 سىنى ، اي محبوب عالم ، اي روحم ، نچكە بلم ..
 سىنى ، اي حور اي فرشته سىنى ، اي نور ، اي علم ! .
 جارالله ويرغازف .

غريب

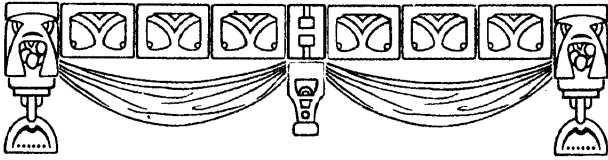
كوك يوزندە يالگىز كيساك بولوپ كىيى -
 دائىما كىكاشچيسز يالگىز لىقى .
 معلوم ايندى تىك غريبك قربانىمىن -
 شونك ايچون هر زحمتنى چىكماك بولام ،
 فدا ايتوب وچودمنى ، بودنيادن -
 هيچ اثرسز يلدرم داي كىچمك بولام .

شادلانە من : دوستلر مينى كورە آلماي
 ايز گولك نى خيانت گە ساناسەلر ،
 كوز آلدەدە اوتوب يوروب دشمان كوروب ،
 فان آلالاش ياشيمە كوز سالماسەلر .
 شادلانە من : ياخشى كوروب غريبكىنى ،
 فقيرلىكنى ، مسكىنلىكنى - مظالملىقنى -

كليم الله افندى گه آچىق خط .

حرمتلو «كليم الله» سيغان سلام
 سوڭنده سلامنڭ خير الكلام
 آيتوغه قزاق شعرى قمار ايدم
 يازاين بر آزاراق سوز كىلسه چمام
 «ايدل» نى «آسترخان» دن آلوچىدم
 سوزينه محررنڭ قانوچىدم
 روسچه دين هيچ خبرم بولماسه ده
 تركيچه آزاراق يازو تانوچىدم
 بر كونى شول «ايدل» نى قوليه آلدم
 خبرلرگه خارج داخل كوزيم سالم
 «تاتار تىلى حقنده بر فكر» ديب
 يازلغان مقاله گه حيران قالدم
 يازوبسز شعر قياوب وزىنى يوق
 اوقومئاي شعرگزنى مين بولدم توق
 اوز حالچه كوب قسه اوقوب ايدم
 ترتيبسز بونداي شعر كورگانم يوق
 «آتقان اوق سويلاگان سوز كىرى قايتماس»
 افندم مين ايتاين سيغان كىنگاس
 مات كه فايداسى يوق جيل سوز منان
 مطبوعات بلچراتو كرك ايماس
 يازوبسون موندان بورن «شورا» غه ده
 كىتبدى اول يازغانڭ قودالاغه
 يازوجونى اوصولاى ديب يازا بيرماي
 اولى بايقاو كرك اوز چاماكڭا
 قزاقچه تىل بيلمايسون تىدى اوزڭ
 بارى بى كار ترجمه قىلغان سوزڭ
 سارتچه ايماس قزاقچه ايماس تانارچه ايماس
 عجب! نانى آلهى بنم كوزم
 يازسهڭ چى كويسز قىلوب قىلسهڭ طلب
 فكر ايدوب يازغانڭ قات قات قاراب
 قيمتلى جورته فايدە سوزڭ بولسه

كىتارمز بارمزه تالاب تالاب
 افندىم عيب ايتمه يازغان خطم
 بيلگولى «كليم الله» ايدى آتڭ
 «زايسان» ده مين عسكرلك خدمتندە
 ميشچانى «سىبى پالات» اصل ذاتم
 ميڭلى باي عبد النصير مرحوم اوغلى
 امتى محمدنڭ، حقنڭ قلى
 بيلگانن تنقيد قىلوب يازا سالغان
 محرر عيب ايتمه! سوكمه مونى
 ميڭلى باي عبدالنصير اوغلى عابدوف .

مژده و مخاره

«استرليتامق» اويازندن:

۱۴ نچى عدد «شورا» ده احمد جان
 افندى بيكتىروف طرفندن چچك خسته لگى
 طوغروسنده مهم مقاله يازلمشدر . حفظ صحت
 قاعده لرينه رعايت ايتمك ايله شريعتمز بيوردىغى
 ايچون بو طوغر وده علم طب قاعده لرينى يرينه
 كتوررگه اخلاق و شرعا مجبورمز، چچك آشلا-
 تمقنڭ فائده سى درست تجربهلر ايله ثابت
 اولديغندن آشلانمق و بو حقه باشقه لرغه دلالت
 ايتمك البته لازم بر اشدر . احمدجان افندى
 مذكور مقاله ده چچك آشلامق اصولينڭ ظهورى
 ابتدا آوروپاده و ۱۳ نچى عصرده اولدى،
 ديدىكى سوزى دقتمزنى جلب ايندى . جودت
 پاشا كندىنڭ تارىخنده چچك طوغروسنده
 مخصوص بر بحث آچوب بر چوق تحقيقلر ايار
 و «چچك خسته لگندن باشلاب سوز سويلاوچى

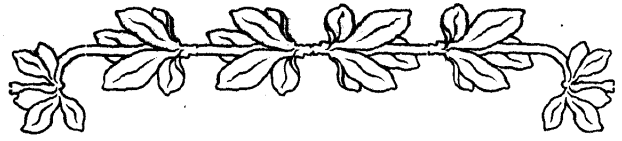
یعنی: "ہنم طاوش بہر" دہہ ایمش . بزدہ علم کو برہک شوندن عبارت ایدی "قہر چاپاق صوگ" صورآغان بر سوزگہ کریشہ بیت ہیچ جیگار حال یوق بیت! "دیب مدح دہ ایدلہ ایدی . اوشبونگ تاثیر اولہرق شاگردلرمز مکابر، معاند اولہلر ایدی . مناظرہ ، شاگردلرنی معاند اولوغہ تعوید اولہدر ایدی . قویاش کبی مسئلہ لرگہ اصلسز اعتراضلر ، شبہلر کیتروب باش قاتر ومز بارده شونلرنک ثمرہ سیدر . بداهت درجہ سندنہ واضح مسئلہ لرگہ ضعیف دلیللر ایستہک بارده شونلرنک سؤ نتیجہ سیدر . بزم مدرسہ لر۔ مزده املا انشانک اسمی اولسون یوق ایدی . آنا تیلمز بالکلیہ اعتباردن ساقط ایدی . فارانغی یرده بر مدرسہ دہ شاگرد و معلم اولہرق یاشادک . صوگرہ تاثیرات خارجه سبیلی اویانوب حال مزہ راضی اولماینچہ تورلی فکرلرگہ توشدک ایسہ دہ کوکل اوطور رلق بر یول تابماینچہ متأسف اولدیغمز حال دہ بوندن ۳ سنہ مقدم امام اولہرق قالدق . بویلہ مدرسہ لر ییمیشی اولغان بزم کبی اماملر تحریر میداینہ نہ یوز ایلہ چقسونلر؟ بزم کبی کچوک قریہ اماملرن دنیا دہ باصہدر . شویاہ ایسہ دہ "علوم و معارف آرتدرو شمدیک میکندر ، اجتہاد الندن ہیچ شی قورتلماز ، اجتہاد قیلدق دہ عالمہ ممکن اولمغان شی یوقدر!" دیب کوکل ہمیشہ ازلنہ . اجتہاد ناقصیدر ہیچ شیدہ کوکل استدیکی مجهول لدت تابلمی . آدم باردرکہ ضیاء معارف آندن قاچہدر .

مامادش اویازی «پچاق» قریہ سندنہ خطیب محمد حنفی

محمد جان مظفر

یازمش مکتوبہ زہ تعجب و تحسین ایدلمشدر . حتی بو مکتوبنک بر امام طرفندن یازلوینہ اینانماوغہ قدر کیدلمشدر . افکار محترمدر . آدم ، فکری یولندہ جانن فر بان ایدر . قلبدن چققان افکار جانندن عزیزدر ، بن دہ ناقص مکتوبی کرک قایو جھندن اولسون تحسین ایتدیکی ایچون عبدالکریم افندی جنابلرینہ تشکر ایدرم . شونگلہ برابر عبدالکریم افندیکنک بو مکتوبی بنی خفاغہ دہ صالحی . بزم امامارمز شول درجہ آشاغیدر میکہ خصمنی تعقیر و تفسیق دن باشقہ انصافی دائرہ سنک کچوک بر مقالہ یازارغہ دہ اقتدار۔ لری اولماسون . روحانی و دین باشچیسو اولغان آدملرنک اخلاقہ کوچرگچ اولولری لازم ایکان بو قدر اخلاقی سزلق و انصاف سزلق آنلرغہ کیلشورمی؟ شبہ سز ، یوق! اماملرمزنک بعق لایق احترام اولغانلری دہ یوق توگل لکن کندمز (اوزمہ داخل اولدیغم حال دہ) مکتوب صاحبینک دید۔ یکنچہدر . شاگرد و قتمز دہ بار عمرمز مناظرہ ایلہ اوزدیغی حال دہ مناظرہ نک آدابندن ، اصولندن تمام غافل اولومز عارلک دگلمیدر؟ بزم ہر فائده لی شینی سؤ استعمال سبیلی ضرری ایتد۔ یکنز کبی آدابی اصولی ایلہ اولدیغندہ مفید اولغان مناظرہ فی دہ سؤ استعمال ایلہ مضر ایتمش ایدک . بزم شا کرد مناظرہ سی مناظرہ و مذاکرہ اولودن بیگرہک مکابرہ اولہدر ایدی . ہر سؤ الغہ جواب بیرو ہیچ سوزنی بیرماینچہ قچقرو التزام ایدلہدر ایدی . ایکی شاگرد باشقہ بر مدرسہ گہ مناظرہ ایچون باردقلرنک یولہ برسی ایکنچہ سینہ: "ایبداش ملالتی بتکانچی بن قچقرو رمن آندن صوگ سن آلوب کیت!" دہہ ایمش . ایبداشی۔ دہ: "صوگ اول بار ملالتی بتہ مونی؟" دیدکدہ

ايمپىرى

جاي نىڭ بو آيلرى سياست عالمنده تعطيل زمانلىرى حسابلانسه ده ايول ايچنده بىك كوب وتورلى مسئلر سياست ار باهن مشغول ايتدىلر. دنيا ده ايك الوغ مملكت لرنىڭ باشلىقلىرى روسيه وانگلىه پادشاه لرنىڭ «قاووس» (بريتانيه سولرنده) كور شولرى، روسيه ايمپىرا- تور نىڭ دولت متفقە رئيسى فالپيرنى شير بورغ (فرانسە) ده زيارت ايتوى سياست عالمنده گى ايك بيوك مسئل لرنىڭ مذاكرە ايتلويىنە سبب بولسە كرك. بو كور شولردە گى مذاكرە لرنىڭ ھەسسى البتە حاضر دنوك مطبوعات دە فاش ايدلمادى. آلاى بولسە دە انگليز لر ايلە يىكى دوستلىق روسيه ايچون داخلدە دە «نزاکت كە مخالف» حركتلرنىڭ كىيويىنە سبب بولاچقى حسن ظنلى كشيلىر طرفندن اميد ايتلەدر.

تيزدن پادشاهمىز نىڭ تركيه سلطانى ايلە كوريشە چكىدە اعلان ايتلدى. روسيه نىڭ تركيه دە گى يىكى ايلچىسى چار يوقونىڭ دە تركيه- روسيه دوستلغىنە طرفدار بولويىن اعتبارغە آلساق بو ايكى كورشى دولتلىر آراسندە حسن مناسبت نىڭ آرتويىنە اوشانرغە مەمكىندر.

باشلاب تركيه نى واندن سوڭ دول معظمەنى بو آرادە بىگراك مشغول ايتكان مسئلە «گرىد مسئلەسى» اوابى، دول حاميه (روسيه، انگلىه فرانسىيە، ايتاليا) نىڭ عسكىرلىرى آطەدن چغو ايلە آطە دەغى غرىقلىر گرىدىنى بتونلاى غرىتسىيە (يونان) غە قوشارغە تىلادىلر. كرىپوست كە يونان فلاغن كوناروب مارقلر و باشقە پادشاه

لق نرسە لرنى يونانلرنىن استعمال ايتنە باشلادىلر. تركيه نىڭ حكومت واهالىسى برگە اولارق گرىد- لرنىڭ بو حالينە قارشى قويدىلر. اگر گرىد ايسكى چە تابعلك حالينە قايتارلماسە گرىد كە وانى فوتوتوچى غرىتسىيە گە قارشى صوغش اعلان ايتىلە چكن قطعى صورتدە بلدىردىلر.

شوندن سوڭ، دول حاميه و آلا رغە قوشلغان گىرمانىيە غرىتسىيە نى فلاكت دن صاقلار ايچون گرىدىنى ايسكى حالندە قالدورغە، غرىتسىيە گە قوشلويىنە ايرك بىرماسكە يىكىدن اتفاق قىلدىلر. ھم اوزلرنىڭ صوغش كىمە لرن گرىد كە بىباروب آطەدن يونان فلاغن توشردىلر. تركيه دە غرىقلىرغە قارشى باشلانغان اقتصادى محاربه (بايقوت) غرىتسىيە حكومتىنىڭ گرىدلىلردن طائوى، گرىدە گى ومافيدونىيە دە گى فوتوتوچى آيتسارلرن مملكت كە چاقروى ايلە توقتالسا كرك. تركيه عسكىرلرنىڭ معلمى گىرمانىيە لى فون دىرغولتس پاشا يىنە تركيه خد متىنە كروب اسنا- نبولغە كىلدى. حكومت دائرە لرنىدە گىرمانىيە طرفدارلرنىڭ كوبا يوى آڭلاشيلەدر. تركيه دە داخلى تنظيمات يوللى و يىخسى بارا. فقط يەن دە احتلال چغو احتمالينە قارشى آندە عسكىر بىباررگە ملت مجلسى رخصت ايتدى.

- ايراندە حكومت نىڭ آلماشنو وقتى ايكانن اعتبارغە آلساق - احوال بىك يمان توگل ديار- لك. يىكى حكومت نغوب يىكان بولسە دە ايسكىنىڭ كىرى قايتو احتماليدە بىك ياقن توگل. توشرلىگان شاه محمد على اقامت ايچون آدىسا گە كىتە بو كونلردە ايران دن چىغە چق. مجلس كە صايلاو باشلاندى. مملكت دە طنچلىق كوهرك. برر قىيلە نىڭ ئلدە باصلوب يتماولر يىنە كلى اهميت بىر- ماسكە مەمكىندر. پىر بورغە غى اوڭ مىسلىكى غزتلر سوڭ وقتدە ايراندە روسيه نفوذى كىموب

ازلارگه مجبور بولدیلر. شونسی عجب: بتون مملکتده اش طاشلاو هیچده قان توگلوگه سبب بولمادی. شونلقدن روسیه نکنه اوخشا طرلق توگل. — یراق شرق بتونلای طنچلاب یتمی. سیاستنه بلوکلای کیشیلر آنک تیز طنچلانمایه چغن سویلیر. آنه اختلاف چغاررغه همان صلطاونا بلوب تور. قطای ده یگی تیر بوللر صالو امتیازی خصوصنده بولغان اختلاف همه نلاگان کیشیگه اولوش بیرو ایله ننگنه باصلوب قالدی. یگی تیر یول سالورغه آنکلیه، فرانسیه، گیرمانیه، شمالی آمریکا جهوریتی هم یاپونیه قوشیلر. صوگنی تیلیگراملر روسیه نکنه بوا امتیازده پایغه قاتوشه چغن خبر بیرلر.

— سیاست خارجه دن بحث ایله تولغان مقاله مزنی داغله گی شادقلی خبر ایله تمام ایتساک مقصوددن چینکه کیتو بولماسه کرک. بویل عمومما بتون روسیه ده آشلق یغشی و اوگغانغه حسابلانه. آشلق یتوشدر وده روسیه گه رقیب (فانقورینت) بولغان شمالی آمریقادا بویل ایگون ناک اوگوشی بیک یغشی بولمغاندن روسیه ده بهالرده توشونکی توگل. بناء علیه بویلغی ایگون برکتی روسیه. لیلرنک باشقه احوالینه ده گوزل تاثیر اینه چکنده شهبه یوقدر.

سوخه

قزان شهری آستنده یاشرون یوللر. قزان شهری آستنده یاشرون یوللر اولوب شوندن بوکون گه قدر اوچیسى معلوم اولمشدر. (۱) ووسکر یسنکی اورامده غاستیننی دؤورغه

آنکلیه و صوکره گیرمانیا نفوذی آرتقانلقنی یازالر. آنده روسیه نفوذن نغایتوچی شاپشال، محمد علی و له خوف لرنک همه سینک چغارلورن، طهران ده روسیه ایلیچیسینک اورنی نیچه آیلردن بیرلی بوش طورغاننی حسابقه آلساق بو غزته لرنک قورقورینه اوشانمازلقده توگلدلر.

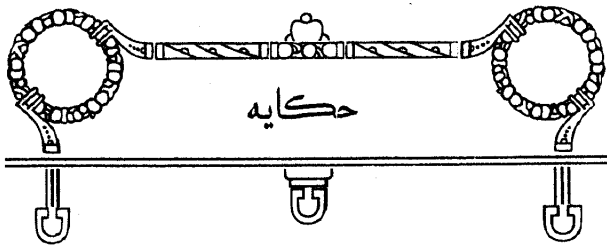
— ایسپانیه ایله فاس آراسنده غی یایسه ایسپانیه حکومتی ایله عربلر آراسنده غی اختلاف، عربلرگه ضررسز بلکده بر آز آلارنک اعتبارن کونارلک درجه ده حاضرگه بتورلدی. آوروپا. لیلر ایله مسلمانلر آراسنده غی اختلاف ناک بویله کونولمگان روشده توقتالوب قالوینه سبب ایسپانیول لرنک و خصوصاً خلقنک بو صوغش ایچون حکومت که فارشی کیلورلریدر.

ئله نیندای حرصلر و هوسلر ایچون قان توگوب اهلینی بورچغه باطررغه ایسپانیه ناک اشچی خلقی رضا بولمادیلر. بارسیلون شهرینک اهلینسی حکومتکه عسکر جیارغه وجیولغان عسکر نی صوغش میدانینه اوزدررغه ایرک بیرمادیلر. یاش پادشاه « آفونس » مشروطیت نی بتوروب مملکتده، حاکم مطلق (دیکتاتور) بولوب اوز مقصودن اشلامکچی بولغان ایدی. لکن بو زافونسزلق بیگرکهده خلقنک فوزغالوینه سبب بولدی.

— شویتسیه ده اشچی لر ایله خوجهلر آراسنده اختلاف چیغوب بتون مملکتده اشچیلر اش طاشلا دیلر. اش طاشلاوچیلرنک عددی ۳۵۰ مگ گه ایرشدی. همه زاؤودلر، فابریقلر، تیر بوللر اشدن توقتادی. لکن اش طاشلاو خوجه لرغه غنه توگل، اشچیلرگه ده بیک یمان تاثیر ایتدکندن اوزاققه بارا آلمادی.

اشچیلر، اوزلرینک صورغانلری تمام بیرلماسه ده اشکه کر وشرگه، کونلک آزوقلرن

یاپون تلی - یاپون و قطای تلی پتر بور غده
بر نیچه مکتبلرده اوفوتلقدن باشقه مونگ ایچون
خصوصی صنفلرده بار . شونلردن برسی بیرلیتس
مکتبی استهگان کشیلرگه تفصیل پروغرام و
اوقتو شرطلرن آقچسز بیاره در . برنچی درسنی
طگلارغه بوش . آدریسی : С.-Петербургъ,
Невскій пр. д. б. школа Берлица.

حکایه

اوقوچی قز (*)

۸

راؤینسکی ننگ بولمه سینه کروب اوطورغاچ
طارتنبوقنه مین آکا:
- عفو ایتکز افندم، سز ننگ بو کونلرده
بولوارده کورنماویکز مینی خفاغه توشوردی.
هم بولایده مین سز ننگ ایسانلکگزننی بله سم
کیله ایدی. حالکز نیچک؟ بو آراده توشیمه
بر تورلی چوالوبراق کردیکز... دیدم.
یوزی بر آز آچیلدی، یلمایوب کولدی
و دیدی:

- سز شولای توشکهده اشاناسزمنی؟
حاضرندە حالم بر تورلی یارارلقدر. اما موندن
ایکی کون مقدم حقیقه نچارلانغان ایدم. بو
بزننگ هواسی بیک فنا: کوندزلزی غایت اسسی،
تونلری یووشلی بولادر. ایدەگز بالقونغه چغوب
اوطوربق. چونکه بومه جیشدرماغان بزننگ
شیکلی جماعتلی کشیلر اوزلریگنه قالغان
وقنده بورت کوتونگ رەتی بولمیدر. یاری

(*) باشی ۱۵ نچی عددده.

قاراب کتمشدر. ۲) آلیکساندر ایکنچی پامتنیگی
یاندە اولوب خان منارهسی طرفینه کتمشدر.
۳) قلعه کازارمهسی ایچنده مانیز آستنده در.
بویوللرنک اسلام دولتی وقتندە یاصالمش اولدقلرینی
ظن قیلەر.

صودن ایلیکتیریق آلو - فرانسیه دهغی
«رونا» شهرینک بعض برلری ایس کیتکچ نق
آغادر. بلوندل و غارله نام مهندس شوندی
اورنلردن برسینه زور تگرماچلر قویوب ایلیکتیریق
قوتی چغارمقچی و شونی تیمر چقلر واسطه سیله
۳۷۶ چاقورم یرده گی «پاریژ» غه بیمارمکچی بولالر.
ظنلرینه کوره: بلغه بر میایارد ۳۰۰ کیلاوت -
ساعت ایلیکتیریق حاصل ایتوب بولاچقدر. شوشی
قدر قوت آلو ایچون حاضر یلینه ۱۰۲ میلیون
بود یر کومری یاغارغه کرک بولا. بواشنی اشلو و
۴۰ میلیون صومغه توشه چک دیلر.

شیخ شامل و قفقاز - ۱۹ یل صوغشوب
امام شاملنی اسیر آلو یعنی قفقازنی بتونلای
روسیه قولینه کرتو ۱۸۵۹ نچی یلده آوغوست ننگ
۲۵ نده بولغان ایدی.
اوشبو آوغوست ننگ ۲۵ نده شونک ۵۰ یللق
بیرامن ایتارگه حاضرلنلر.

هؤسسە فنیه - هواننگ اوزگارشلرن
ییلگولاب، یغمور و فوریللق، اسسینک و
صووقلق ننگ درجه لرن اولچاب طورر ایچون
مخصوصی قورال بار. بوفوراللرنی بیرلاشدرگان
خانهنی روسچه «میتئورولوغیچسکی استانسه»
دیب آطیلر.

قفقاز علوم طبیعیه جمعیتی «البرز» طاوندە
دینگز اوستندن ۱۲۰۰۰ فوت بیوککلکنده
«میتئورولوغیچسکی استانسه» یاصارغه شروع
ایتمش. آوروپاده الک یوغاری «م. ا.»
شوشی بولاچقدر.

دنياده ميندن آرتق شايان دفت كشيلىر بيك كوبر. احتمالكه فلاصده مينم درس اوقتومنىڭ شول يري سزگه خوش كورينه طورغاندر، مثلا: مين ليرمونتوف شيكلى بر شاعرنىڭ شعرينى اوقوتديغم وقت اول شعر بلن گنه قالما. ينجه آنى سويلگان شاعرنىڭ ترجمه حالى، آنڭ ياشهگان زمانى حقهده معلومات بيرهمن. حالبوكه پروغرامده بو يوقدر، حتى بونڭ ايچون مكتب ادارهسى طرفندن شلته كيلورگه ممكن. فقط مين بوڭا اهميت بيرمى من. چونكه بوريدن قورققان كشى اورمانغه بارماسقه تيوش. ايكنچيدنده، مين ظن ايتهمن، كه: عمرم كوب قالغاندر، صوڭ كونلرمده ممكن قدر كوبرك فائده كيتررگه طريشه سم كيله. بيل سز بيت: جولاوچى كشى جرينڭ صوڭ مصراعنده طاوشن كوجليرهك چغاره در. مينده شولاي...

بوسوزلردن صوڭ راؤينسكى بر آز يو- تكوردي وسوزدن طوقتادى وگويا ميكا شولاي كورندى كه: اول يالگزغنه قالاسى كيله در. اوز اوزيمه اوشبولرنى ايسابله دم: « ايندى ايتهسى سوزلرنڭ بارسيدى ايتلوب بتدى. آنڭ ايسانلىكى ايچون فايغروومنى، آنڭ حقهده هيچ بر كشيىڭ سوزينه التفات ايتهچك توگل- لگمنى وآنڭ ايله برگه بولنو مينم ايچون اڭ زور سعادت ايدىگنى اول تاماميله آڭلادى. شوندىن آرتق ميكا بر نرسهده كيرهك توگل. »

اورنمىدن قوزغالدنده راؤينسكى گه:

— خوش، صابو بولوب طور يگز، ايرته گه بولوارده بولنورسزىمى؟ ديدم.

— قطعى صورتده ايته آلميم. احتمالكه بولنورم ديدى.

— اوزگزنكيلىردن خبر آلوڭزغه كوبدنمى؟

ديب صورادم.

ايندى، خدای غه شكر، اوزاقلماينچه اويگه فايته چقمى.

ميكا بر اورندقم بيردى. اوزى ايكنچى بر اورندقمه اوطوردى ده كولومسره ب:

— صوڭ، توشكزده مينى نيچك كوردىڭز؟

ديب صورادى.

— توشمك گويا سزنىڭ كوكره گكزردن بوغاز طولوسى قان كيله ايكان، ديدم.

راؤينسكى نڭ چهرهسى بر آز بوزولدى، و ديدى.

— ايبو، شولاي بولغانده ايدى... فاراڭز ئلى، سزنىڭ مونده مينم يانيمه كيليگانگزنى آناڭز بله مى؟

يوق... ديدم وطوب طوغرى كوزلرينه فارادم. لکن كينه اوزمنى عيبسز كورساته سم كيله، رك راؤينسكى گه ديدم:

— اگر مينم سزنى كوررگه تلاوم ده و كوروم ده برر فنالق بولسه، سزگه كيلور ايچون مين آنامدىن رخصت صورانغان بولور ايدم. لکن مينم وجدانم مونده هيچ بر فنالق بولغنه فائىلدر. شولاي بولغاچ: « مين نيشليم ايكان؟ » ديب هيچ وقت هيچ كمدن صورارغه لزوم كورمى من. مينى مونده سزگه طابا طارتقان نرسه شولدر، كه: مينم بلگان كشيلىرم آره سده سز حقيقه اڭ برنجى شايان دفت بر ذاتسكز. سز فلاصده، فلاصدىن باشقه يردهده اوزگزنڭ كوكلكزده گى نرسهنى طوغرى سويليسز. سز حقيقه اوگره تهرسز... اما باشقه معلملر اوگره تكان وقتده شولاي طويولا، كه: گويا آنلر سويلگان نرسه لرينى هيچ كوكلدىن سويلمىلر، بلكه بز اوقوچى شاگردلر شولاي ديب ايسه يله سونلر ايچونگنه سويليلر.

— بو، بتونلايوك درست بولماسه كيرهك.

لطائف

۴۰

اول يرنده بر حضرت ، ايشك آلدنده اش اشلاب يورمكده اولان ايكي خاتونيني اورام قاپقه سينه چاقروب خاتونلرندن استعاذه ايتدرمك قصدى ايله : «قاراگز ايندى بو كوشاركه (آقوشيرفه) نى ، بتونلاى يات ايرلر ايله كولشه كولشه سويلاشوب وارادر ، عيبده يوق ، قيقده يوق!» ديمش . خاتونلر اوزاق وقت قاراب طوردقلرى صوڭ حضرتنڭ اوز حضورنڭ برسى ايكنچسینه قاراب : «بو مارجه بزگه قاراغانده پك بختلى ، بر اوزينه ايكي اورص ، اما بزنگ ايكيمزگه بر اورص ، اولده بولسه تينتاك !» ديمشدر .

۴۱

بر آدم ايشاك اوغرلاب شونى ساتار ايچون بازارغه وارمش ايدى . اوزى غافل وقت ايشاكنى اوغريلر اوغرلاب كنديلر . بازاردن قايتوب كر- ديكى ايله خاتونى : «ايشاكنى نه بهاغه ساتدك؟» ديه صورادى . اوغرى ده : «اوز حقينه غنه كندى !» ديه جواب ويردى .

۴۲

احمقلردن برى اوتوب بارديغنده بر كيبت ترزه سيني واتمشيدى . پيالانڭ حقى ۵۰ تين ايدىكن ايتديكلرنده ۱ صوم چيقاروب ويردى . خواجه : «صبر ايت ، كورشيدن واقلاب قايتام ۵۰ تيننى قايتاروب سكا ويررم!» ديدىكنده احمق ده : «يورمه ! ايكنچى بولكه سيني گنه واتارم ده ۵۰ تين شوگا حساب ايدلنور !» ديدى وايكنچى بولكه سيني واتوب اوزيولينه كندى .

– يوق بوكونگنه خط آلدم . بارسيده ايسانلر ايكان ، ديدى .

آنڭ آرىق وبر قدر رطوبتلى قولينى قصبوب طاغن بر قات كورشكاج اويگه قايتوب كيتدم . كوڭليمه بيك كوب نرسه لركيلدى . «نيچون مينم كويه زلنرگه دردم بتدى ايكان» ؟ ديه كوڭلمه كيلگان سوالغه هيچ جواب طابا آلمادم بلطر بو وقتده مين كويه زلنرگه يارانا ايدم ، صاروچقه منڭ فروژيوالرى وتنم نڭ بر قسمى كورينوب طورسون ايچون قوفته منڭ تيمه لرينى يورى اچقندرله طورغان ايدم . حالبوكه حاضر مينم ايچون بونلرنڭ هيچ اهميتى قالمغان .

بولوارده «اوز منڭ» اسقاميقهده بر نيچه مينوت اوطوردم . هواده بر آز رطوبت بارلغى بلنه ، لىكن اطرافى غايت گوزل ، كوكنڭ آل ايتنه كلرنده گى بولولطرنڭ كورينشلىرى فوق العاده لطيف اولوب ، بونلر اوزون وغيرمنتظم باصامقلىر كى برسى اوستنه برسى قاتلاو قاتلاو بولوب كيتكان وهر قاتلاوى اوزى دڭز اچينه باتوب ، اوستده فزل آلتون كى بر كيسا گى گنه قالغان قوياشنگ نورى ايله ياقطورغان ايدى . عجباً : بو منظره يالكلز اوشبو انسانلر اچونگنه مى شولاي گوزلدر ؟ يوقسه بو دنيا دن باشقه عالمرده وباشقه عصرلرده يشاوپيلر ايچو- نده مى شولا يوق گوزلدر ؟ ديه كوڭليمه كيلگان سوالغه برر كشيدين درست جواب ايشتورگه فوق العاده آرزو ايته ايدم . «نه وقت راؤينسكى اولهر ، اول مونى بلور» ديه ايسابله دمده كوڭلوم طولدى ، كوزم ياشلندى . (آخري وار .)

مترجم ف . ك .

۴۳

آيرلقلرينى و اول شعبه لرنىڭ معيشت، روشلرى شاگردلرگه آڭلاتىق نقته سندن اڭ فائده لى كتابلرنى «شورا» التماسينه جواب اوله رق «نشریات كرىمى» ديه كوستررگه مجبورم . بونلر درس كتابلرى دگل فقط درس اوقئوچى معلملر بوندىن مستغنى اوله بيلمازلر . مکتبلر حضورنده اولان كتبخانه لرده شاگردلر مطالعه ايتسونلر ايچون هر بوندىن متعدد نسخه لر بولندرمق لازمدر . حاضرگه قدر بونىڭ ۲۰ عددى چيقدى ، هر قايوسى ۳۰ - ۳۴ بيتده محمد فاتح افندى كرىهوف طرفندن ترجمه ايدلمشدر . بو كونلرده ظاهر اولمش «مكتب و زكات» رساله سى ايله عياض افندينىڭ «ايكيوز بيلدىن صوڭ انقراض» نام رساله سى هم گوزل و فائده لى اثرلردندر . امام كرىم «قارلى»

يانوت طون كيوب واروچى سودا گرگه بر ملا اوچراب! «باي! نيچون روس طونى كيدىڭ؟ مسلمان طونى كيارگه تيوشلى ايدى» ديمش. سودا گرده: «بن آنى مسلمان ايتدم!» ديه جواب و برمىشدر .

«شورا» التماسينه جوابلر :

(باشى ۱۵ نچى عدده)

(۱) مشهور خاتونلر . (۲) ابن رشد (۳) ابو العلاء المعرى . (۳) اسلام فيلسوفلرى . (۴) ايكى بيهادر . خدمت نشرى . (۵) ايكيوز بيلدىن صوڭ انقراض . (۶) سليمه يا كه عفت . غافل بن عبد الله اثرى . (۷) شاگرد ايله استوديتت . فاتح كرىهوف اثرى . (۸) كلاپوشچى قز . (۹) بختسز يكييت . على اصغر كمال . (۱۰) پچان بازارى - كيسك باش . توقايف اثرى .

اسماعيل ابراهيموف «قران»

* *

مكتب ، مدرسه لرده علم انساب و جغرافيا همده ترك اوروغلرى اوفوتلغان وقتده بتون دنياده اولان قوملرنىڭ قيافت و سيمالرو جهتندن نچه عرفلرغه بولنمكلر ينى و عرفلر نچه شار شعبه گه

تصحیح

اوتكان ۱۵ نچى نومبر «شورا» غه علاوه ايدلگان پئر بورغ مسجد ينىڭ رسمى اوستندگى ياز ولرده : «۲۷ ايلولده» نى «۲۷ ايبونده» ديب ، شولوق نومبرنىڭ ۲۷۹ نچى بيتى برنچى باغاناسى اون ايكنچى بولنده نى «قران» اورنينه «غوريف» نى قويوب ، و يكرمى بشنچى بولدىن صوڭ «محمد نجيب» «قران» امضاسينى آرتدروب اوقورغه تيوشدر .

محررى: رضا الدين بن فخرالدين . * * * ناشرلرى: م. شاكر و م. ذاكر راميفلر

«شورا» اورنبورغده اون بيش كونده بر چققان ادبى ، فنى و سياسى مجموعه در .

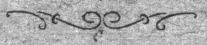
ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ:
на 2-й страницѣ обложки 30 коп.,
на 3 и 4 стр.-20 к. за строку пети́та.
Адресъ: г. ОРЕ́НБУРГЪ,
Редакция журнала „ШУРО“.

آبونه بندى : سنه لك ۴ ، آلتى آيلىق
۲ روبله ۲۰ كاپك .
وقت برلن برگه آلوچيلرغه :
سنه لك ۷ ، آلتى آيلىق ۳ روبله ۸۰ كاپك در .

ترجمه آيدلمشدر . باصلى .
 * احنف افندى گه : خصوصى مکتوب يازلدى ،
 آورسىز .
 * «روحسز عالم» اسملى مقاله درج اولنه چقدر .
 * كلیم الله افندى گه : سزگه خصوصى مکتوب
 يازلدى . ياوشفلر مغازه سندن صوراب آورسىز .
 * محمد هادى مسعودى افندى گه : باصلور .
 * میان عبد الاول ، «غوريفى» شهرى طرفندن
 اولان شاه مردان ، محمودالمرجانى افندىلرگه :
 خصوصى مکتوب يازلدى .
 * محمد صلاح افندى الاژدانى گه : مکتوبگز
 ايله آدرسگز اولمادىغى سببلى ، يازلمش مکتوب
 ييارلمى قالدى .
 * اسماعيل افندى گه : هر نه قدر وقتندن
 كچكى ايسه ده درج اولنور .
 * خصوصى بر جواب المى قصدى ايله
 «شورا» اداره سینه يا كه محررينه خط يازوجى
 كيمسه لرنك خطلىرى ايچنده آدرسلىرى هم
 مارقه لرى برابر اولنورغه تيوشلى . آدرسلىرىنى
 ايزلامك مشقتلى اولديغندن ، بركده آدرسلىرى
 اولنمادىغى مکتوبلرنى جوابسىز قالدورغه مجبوريت
 اولدور .

* «شورا» غه باصلاح مقاله لىر ، صورالاجق
 سؤاللىر ، آبوننه غه عائد يومشلىر عموما اداره
 اسمينه يازلورغه و هر برينك مکتوب آدرسى
 اولورغه تيوشلى .
 * لقمان افندى گه : ۷ نچى عدد «شورا»
 ييارلدى .
 * ايوب الكبيرى گه : باصلور .
 * ح . ع . افندى گه : امضاگزنى آچىق
 قويارغه قوشمادىغىگز و بونك سببى ده بيان
 ايتمادىگىز ايچون مکتوبگز درج اولنميه چقدر .
 * محمد حنفى افندى گه : بر ايكى عدد
 سوگنده درج اولنور .
 * « و هايلىر كيملىر ؟ » ديه صور اوچى
 حضرت كه : «العصر الجديد» ژورنالينك ۱۹۰۶ نچى
 ييل ۲ نچى نوميرينه مراجعت ايتسه گز ، وهايلىرنك
 كيملىر ايدىكى شونده يازلمشدر .
 * «الاسلام والنصرانية» كتابندن مقاله ترجمه
 ايدوب يياروجى افندى گه : مذکور مقاله كچن
 ييل «شورا» نك ۲۷ نچى بيتنده باصلهش ايدى ،
 ايمدى تكرر باصارغه حاجت كورلمى .
 * «سعادت يولى» ديه يازلمش مقابله
 اشانچسىز بر كيمسه نك اهمادسىز اثرندن

ايفيدى
 قوزمىچ نىباتى

فورى سزلاو ، آش باتماو ، فان آزلقدن فائى بيره
 تورغان بر شفالى نىبات بولغانى ايچون بزىك روسيه ده هم چيت ملكت لرده ده استعمالده در .
 بور اورمانندن تامرى ، چاچك هم اورلقلىرى ايله برگه جيولمش ايك يخشى صورتى
 قاروبقه ده بولنوب فداعى بش صومدر . ايكنچى صورتى اوچ صوم ، اوچونچى صورتى بر
 صومدر . ۱۸۹۶ نچى يلدن بيرلى ايفيدرانى بيروب تورامز . ايك كوپ بيبرگانمز برنچى صورتدر .
 آدريسىز : г. Бузулукъ, Самар. губ., В. Ваганову .

شَرِيفْ كَايْخَانْ سَمِي
صِيَاغِي : اِحْمَدْ اِسْحَاقِي
اَوْ شَرِيفْ شَهْرَنْدِي
سَهْ تَائِي ١٩٠٦

مفصل «اسامى الکتب» بوش يبارلور.
بر مقدار زاداتکه يبارلسه زاکانکڭ قالغانى
نالوز ايله يبارلور. زاداتکه يباروچيلر:
پيروود ايله آچه يباررگه تيوشليدر.
مارفه قبول اولنماس. زاداتکه سز نالوز ايله
يبارلماس. پوچنه مصارفى آلوچيدن.

آدرس: Орскъ, Оренб. губ.,
Ахмеду ИСХАКОВУ.

۳۰

يا غازى يا شهيد

۳۰

بيرلين معاهده نامهسى

شريعة نيچون رؤيتى
اعتبار ايتمش؟

اوشبو اسم ايله موسى افندى بيگينى
جنابلرينك غايت مهم بير رسالهسى شرق
كتاب خانهسى مصارفيله باصلوب چيقدى.
مندرجاتندن بعضيلرى: آيلر،
سنه لر، تاريخلر حسابى - قرآن كريمده
كونلر آيلر سنه لر حقنده وارد آيت
كريمه لر - اسلامتده تاريخ شمسى مسئلهسى -
اسلامتده آيلرك حرمتى وارمى؟ نسيء -
بيانى - عالم طبيعتندن حكايه ايدر آيت
كريمه لر ك نفس بيرينه عائد ملاحظه لر -
مقادير شرعيه حقنده مفيد معلومات - رمضان
هلالي حقنده انظار فقيهه. بونلردن باشقه
غايت مهم مسئله لرى جامع اولان بو كتاب
۱۱۰ صحيفه دن عبارت اولوب حقى ۳۰ تين
پوچنه حقى ايله برابر ۳۶ تين.

۵۵

حريت واديسنه بر پنجه استبداد

۱۰

مجاهده مليه مراد بك

۵۵

تجره ييو واراندى فباغنى بولدى

۱۰

مراد بك

۳۵

شرف قوربانلرى

۵۵

وطن اوغورنده ياخود ييلديز

۵۵

محكمه سى

۵۵

ژون ترك

۵۵

فرانسه اختلال كبرى

۲۰

برنجى ويانه محاصره سى

۳۰

استبداد (عبدالله جودت)

۲۰

تهلكه نك بيوكى

۱۰

مصائب استبداد

۲۵

تركيانك ماضي سى واستقبالى

۲۵

حيات مخيل

۲۵

ملت و حكومت

۴۵

عشقيز

۱۵

بر ظالمنگ انجامى

۲۰

عدالت يرينى بولدى

اخوت اسلاميه

نام مستبد

